

LATVIJAS UNIVERSITĀTE  
MODERNO VALODU FAKULTĀTE  
ĀZIJAS STUDIJU NODAĻA

**TAVFĪKA AL HAKĪMA LUGAS  
„TARAKĀNA LIKTENIS”  
1.CĒLIENA TULKOJUMS UN ANALĪZE**

BAKALAURA DARBS

Autore: **Aiga Vindača**

Stud. apl. av06033

Darba vadītājs: profesors Dr. art. Salahs Mohameds  
Šarifs

RĪGA 2009

## ANOTĀCIJA

Šī darba ievadā tiek paskaidrots, kādēļ tika izvēlēta šī tēma, un izvirzīts mērķis pierādīt, ka šīs lugas 1.cēlienā attēlotie tarakāni ir simbols cilvēkiem, to dinamika ir vienlīdzīga cilvēku dinamikai, veicot lugas 1.cēliena tulkojumu no oriģinālvalodas, un iepazīstināt ar lugas autoru Tavfīku Al Hakīmu, kā arī aprakstīt viņa vietu Ēģiptes un visas arābu pasaules literatūrā.

Darba pirmajā daļā tiek veikts lugas „Tarakāna liktenis” 1.cēliena tulkojums no arābu valodas uz latviešu valodu, dodot iespēju izlasīt šīs arābu lugas 1.cēlienu latviešu valodā.

Darba otrajā daļā tiek veikta lugas 1.cēliena analīze, analizējot lugas varoņus, to savstarpējās attiecības un konfliktus, 1.cēliena uzbūvi un valodu, kā arī tiek veikts lugas tarakānu dzīves salīdzinājums ar cilvēku dzīvi.

Darba secinājumos tiek izdarīti secinājumi par veikto tulkojumu un analīzi

**Atslēgvārdi:** Tavfīks Al Hakīms, „Tarakāna liktenis”, luga, tulkojums, analīze, arābu literatūra.

## ANNOTATION

In the introduction of this paper the author has explained the choice of the topic and has set an objective to establish that the cockroaches depicted in the play are symbols for human beings, that the dynamics of cockroaches is equal to that of human beings. The author intends to acquaint with the author of the play Tawfiq Al Hakim describing his place in the Arabic literature.

In the first part of the paper the author has translated the first act of the play “The Fate of a Cockroach” enabling to read the first act of this Arabic play in Latvian.

In the second part of the paper the author has done an analysis on the first act of the play analysing the characters of the play and their relationships, as well as analysing the structure and the language of the first act.

In the conclusions of this paper the author gives conclusions on the done translation and analysis.

**Keywords:** Tawfiq Al Hakim, “The Fate of a Cockroach”, play, translation, analysis, Arabic literature.

## SATURS

SATURS.....	3
1. IEVADS.....	4
2. TAVFĪKA AL HAKĪMA LUGAS „TARAKĀNA LIKTENIS” SIŽETS.....	10
3. TAVFĪKA AL HAKĪMA LUGAS „TARAKĀNA LIKTENIS” 1.CĒL. TULKOJUMS.....	12
4. TAVFĪKA AL HAKĪMA LUGAS „TARAKĀNA LIKTENIS” 1.CĒL. ANALĪZE.....	36
4.1. Tēma.....	36
4.2. Konflikti.....	36
4.3. Lugas 1.cēliena uzbūve.....	41
4.4. Lugas varoņi un to savstarpējās attiecības.....	42
4.5. Valoda.....	46
4.6. Tarakānu sociālā dinamika.....	47
5. NOBEIGUMS.....	51
6. IZMANTOTĀ LITERATŪRA UN AVOTI.....	54
7. PIELIKUMI .....	56
1. pielikums. Tavfīka Al Hakīma fotogrāfija.....	56
2. pielikums. Lugas „Tarakāna liktenis” afiša - Artvordas Teātris.....	57
3.pielikums. Lugas „Tarakāna liktenis” afiša – Capital Fringe Festival 2007.....	57

## IEVADS

Šajā darbā es izvēlējos rakstīt par Tavfīka Al Hakīma lugu „Tarakāna liktenis”, veikt tās pirmā cēliena tulkojumu un analīzi, kā arī pierādīt, ka lugā attēloto tarakānu sociālā dinamika ir vienlīdzīga cilvēku sabiedrības dinamikai – autors ir izmantojis tarakānu tēlus kā simbolu cilvēkiem, precīzāk, tā laika Ēģiptes sabiedrībai. Šī luga vai šī autora darbi nav atrodami latviešu valodā, kas pamudināja mani izvēlēties tieši šo autoru. Tavfīks Al Hakīms ir viens no pazīstamākajiem 20.gs. arābu literatūras rakstniekiem, viņš tiek uzskatīts par arābu drāmas pamatlicēju un ir autors vienai no pirmajām novelēm arābu valodā, bet luga „Tarakāna liktenis” ir viens no viņa vispopulārākajiem darbiem, kas ir uzvests arī rietumu valstīs.

Tavfīka Al Hakīma luga „Tarakāna liktenis” ir publicēta 1966. gadā un sadalīta trīs cēlienos. Pirmā cēliena, par kuru tiks runāts šajā darbā, darbība notiek tarakānu karaļvalstī, kur galvenie varoņi ir tarakānu Karalis un Karaliene un viņu galms. Pirmā cēliena beigās Karalis iekrīt ezerā, un pārējie tarakāni lūdzas dievus, lai viņu izglābj. Otrā un trešā cēliena darbība notiek kāda Ēģiptes laulātā pāra vannasistabā, kur atrodas pirmajā cēlienā minētā tarakānu karaļvalsts. No rīta vīrs Adils ierauga tarakānu vannā un ir fascinēts ar tā pūliņiem tikt ārā no vannas. Viņā sieva Samija ir satraukta par vīra uzvedību un izsauc ārstu, kas tiek ievilkts laulātā pāra strīdā un arī apbrīno tarakāna mēģinājumus izglābties. Lugas pirmais cēliens krietni atšķiras no lugas otrā un trešā cēliena un var kalpot kā atsevišķs darbs, tādēļ es izvēlējos iepazīstināt šajā darbā tikai ar lugas pirmo cēlienu.

Šis darbs „Tavfīka Al Hakīma lugas „Tarakāna liktenis” 1.cēliena tulkojums un analīze” ir sadalīts divās galvenajās daļās. Pirmajā daļā es veicu 1.cēliena tulkojumu no oriģinālās – arābu valodas latviešu valodā. 1.cēliens ir iztulkots pilnībā, tulkots precīzi, aizstājot tikai vārdus vai izteicienus, kuru tulkojums no arābu valodas nav iespējams, ar līdzvērtīgiem vārdiem vai izteicieniem latviešu valodā, saglabājot oriģināldarbā izteikto ideju un tēmu.

Darba otrajā daļā es veicu 1. cēliena literāro analīzi, analizējot cēliena tēmu, galvenos varoņus, to savstarpējās attiecības un konfliktus, kā arī lugas uzbūvi un valodu, atbalstam izmantojot lugas fragmentus no pirmajā daļā veiktā tulkojuma. Es veicu arī izvirzītās hipotēzes, ka tarakānu sociālā dinamika ir vienlīdzīga cilvēku sabiedrības dinamikai, analīzi, salīdzinot tarakānu uzvedības, organizācijas un ticības parādības ar attiecīgajām cilvēku uzvedības, organizācijas un ticības parādībām.

Darba noslēgumā tiek izdarīti secinājumi par izvirzīto hipotēzi, kā arī par autora nodomu, rakstot šo lugu un veidojot tēlus.

Katram, kurš mācās arābu valodu vai literatūru vai vēlas iepazīties ar arābu kultūru, būtu jāiepazīstas ar šo rakstnieku un filozofu.

Tavfiks Al Hakīms ir Ēģiptes slavenākais dramaturgs, un viņam ir neatņemama loma Ēģiptes teātra attīstībā. Viņš rakstīja arī esejas un noveles, bet vislabāk Al Hakīmu atceras pēc viņa atstātā iespaيدا uz Ēģiptes un pārējās arābu pasaules teātri.

Tavfiks Al Hakīms piedzima 1898. gada 9. oktobrī Ēģiptes pilsētā Aleksandrijā turīga tiesneša ģimenē. Viņš Kairā studēja tieslietas un 1925. gadā devās uz Parīzi, lai iegūtu doktora grādu. Trīs gadus vēlāk, 1928.gadā, Al Hakīms atgriezās Ēģiptē bez grāda, bet ar idejām, kas revolucionizēja arābu teātri. Parīzē Al Hakīms sāka rakstīt gan arābu, gan franču valodā, un, atgriežoties Ēģiptē, daži no viņa darbiem nebija vairs tikai idejas, bet tiem jau bija tapuši melnraksti. Viņš sāka strādāt par prokurora vietnieku Aleksandrijā, bet 1929. gadā pārgāja uz pilsoņu tiesām un strādāja arī citās pilsētās, kombinējot savu legālo darbu ar rakstīšanu. Šajās civiltiesās viņš ieguva labāku iespaidu par Ēģiptes sabiedrības dzīvi, ko vēlāk izmantoja savos darbos. Al Hakīms strādāja arī kā žurnālists avīzē „Ahbar Al Javm”(„Dienas ziņas”) un no 1951. gada - par Ēģiptes Nacionālās bibliotēkas direktoru. 1954. gadā Al Hakīms tika izvēlēts par Arābu Valodas akadēmijas locekli, bet 1956. gadā viņš kļuva par Mākslu un Literatūras Augstākās Padomes pastāvīgu locekli. No 1959. līdz 1960. gadam Al Hakīms darbojās kā Ēģiptes pārstāvis UNESCO mītnē Parīzē, bet 1961. gadā Tavfikam Al Hakīmam tika piešķirta Valsts Nopelnu balva.

1933. un 1934. gadā Al Hakīms publicēja savas pirmās lugas „Cilvēki alā” un „Šeherezāde”– laikā, ko daudzi kritiķi sauc par arābu teātra sākumu<sup>1</sup>. Al Hakīma lugas bija pirmās, kuras kritiķi beidzot sāka uztvert kā literāra darba formu, nevis tikai kā kaut ko, kas rakstīts teātrim.

1933. gadā tika publicēta Al Hakīma pirmā novele „Gara atgriešanās”, ko viņš uzrakstīja, vēl Parīzē būdams, tā tiek uzskatīta par pirmo arābu noveli. „Gara atgriešanās” ir viens pirmajiem darbiem modernās arābu daiļliteratūras vēsturē, un tas formēja cilvēku uztveri vairāku paaudžu garumā gan mākslinieciski, gan politiski. Noveles darbība risinās 1919. gada revolūcijas laikā Ēģiptē, kad valsts tiek atkal celta varena līdera vadībā. Pēc 1952. gada revolūcijas<sup>2</sup> pieņēma, ka

---

<sup>1</sup> A Century's Judgement, *Al-Ahram Weekly On-line*, 1998., 8. – 14. oktobris, No.398. 02.03.2009.

<sup>2</sup> 1952.gada revolūcija – „Brīvo Virsnieku” organizētā revolūcija ar mērķi gāzt karali Farūku un pārņemt varu Ēģiptē, kas bija veiksmīga.

šis līderis ir Gamals Abdels Nassers<sup>3</sup>. Arī pats Nassers tā uzskatīja, tāpēc pret Al Hakīmu vienmēr izturējās ar cieņu<sup>4</sup>. Viņu labās attiecības pēc 1952. gada revolūcijas piešķīra vēl lielāku šoku, kad pēc Nassera nāves 1974. gadā Al Hakīms izdeva savu visstrīdīgāko politisko darbu „Saprāta atgriešanās”, kurā viņš tieši un skarbi kritizēja Nassera ēru Ēģiptes politikā. Šajā darbā paustie uzskati bija pilnīgi pretēji tiem, ko Al Hakīms bija vairākkārt paudis Nassera laikā<sup>5</sup>.

Par spīti tam, ka Al-Hakims ir ticis uzskatīts par sieviešu nīdēju, jo reizēm savos darbos bija attēlojis viņas nelabvēlīgās lomās, tādējādi izpelnoties lakab(personas apzīmējums) *‘adū al-mar’a* (Sievietes ienaidnieks), 1946. gadā viņš apprecējās, un ģimenē piedzima dēls un meita.

Tavfiks Al Hakīms turpināja aktīvi rakstīt līdz savai nāvei, pabeidzot vairāk nekā 60 lugas. Viņa lugas pievērsās dažādiem tematiem, akcentējot noteiktus tematus katrā attiecīgajā laika posmā. Līdz 20. gadsimta 50. gadiem tādās lugās kā „Šeherezāde”(1934), „Barakassa jeb problēmas ar valdīšanu”(1942), „Zālamans Gudrais”(1943) un „Edips”(1949) galvenās tēmas bija konflikts starp garu un ķermeni, cilvēcības konflikts ar vidi un likteni. Laika posmā no 1960. - 1970. gadam Al Hakīms rakstīja lugas, kas bija gan tiešā sociālā un politiskā kontekstā, gan cilvēcīguma drāmas, kā, piemēram, „Kokā kāpējs”(1966) un „Ēdiens katrai mutei”(1963). Viņš aktīvi rakstīja līdz savai nāvei, un viņa pēdējo darbu tēmas bija modernizācija, valdība un tās problēmas, kā arī gara un ķermeņa divdabība<sup>6</sup>.

Tavfiks Al Hakīms pats sevi raksturoja kā austrumnieku, tādēļ bijis garīgs dramaturgs, kā sociālu kritiķi, tādēļ bijis dramaturgs-reformists, un pionieri, tādēļ bijis atšķirīgs dramaturgs<sup>7</sup>. Viņš uzskatīja, ka, būdams austrumnieks, savos darbos viņš saglabā vismaz kaut kādu sava reliģiskā saprāta robežu atšķirībā no rietumniekiem, kam tā reizēm ir vispār zudusi vai arī pārspīlēta un robežojas ar mānīcību. Sava reliģiskā saprāta dēļ viņš spēj saprast īsto tragēdijas dabu.

Tavfika Al Hakīma darbos galvenās apskatītās tēmas ir gara un ķermeņa saistība un konflikts, cilvēces konflikti ar vidi un likteni, politisko notikumu iespaidoti darbi, kam bija tieša sociāla un politiska saistība ar notiekošo Ēģiptē un pasaulē. Savas dzīves pēdējā posmā viņš

---

<sup>3</sup> Gamals Abdels Nassers (1918-1970) – viens no galvenajiem 1952. gada revolūcijas dalībniekiem, kas atradās „Brīvo Virsnieku” sastāvā un izplānoja karaļa Farūka gāšanu un varas pārņemšanu. No 1954.-1956. gadam bija Ēģiptes premjerministrs, kad tika ievēlēts par prezidentus. Ieguva popularitāti dēļ sava atbalsta arābu nacionālismam un mēģinājumiem uzveikt Rietumus.

<sup>4</sup> A Century’s Judgement, *Al-Ahram Weekly On-line*, 1998., 8. – 14. oktobris, No.398. 02.03.2009.

<sup>5</sup> Mahfouz, N., Playing with narrative style, *Al-Ahram Weekly On-line*, 1998., 8.-14. oktobris, Nr. 398, 02.03.2009.

<sup>6</sup> Maleh, G., *The World Encyclopedia of Contemporary Theatre, Volume 4: The Arab World*. Routledge, 1999, p.83

<sup>7</sup> Al – Hakim, T. *Plays, Prefaces and Postscripts of Tawfiq Al-Hakim: Vol.1, Theatre of the Mind.*, Hutchins, W. M.(tulkojis). Three Continents Pr, 1981. p.3.

pievērsās modernizācijai arābu pasaulē, ķermeņa un gara divējādībai, un valdībai un tās problēmām.

Al Hakīma lielajā darbu skaitā dažām lugām ir izteiktas Islāma pazīmes - gan reliģiskas, gan kulturālas, bet viņa reliģiskās intereses neaprobežojās tikai ar to. Savos darbos viņš ir izmantojis arī fragmentus no Bībeles, grieķu mitoloģiju, Islāma misticismu, izņemot tikai tādus māņticības paraugus, kas būtu pilnīgi pretēji arābu mentalitātei, piemēram, lugā „Edips” visi grieķu dievi ir apvienoti vienā pārākā būtnē.

Garīga daļa Al Hakīma lugās pārsniedz vienkāršu, sektisku sadalījumu. Viņš vairāk runā par reliģisku izjūtu, ko viņš saprot kā:

„Cilvēka saprašanu, ka viņš šajā pasaulē nav viens. Cilvēks saprot, ka viņam ir brīva griba, bet šī griba ir ārējas debesu gribas robežās. Cilvēka pūles ir cīņa ar spēkiem, kas pārsniedz viņa iespējas. Cilvēka spēkam un zināšanām ir limiti, kuri cilvēkam ir jāpārbauda, pat ja viņš zina, ka šīs pūles būs Debesu izsmietas.”<sup>8</sup>

Šī cilvēka mūžīgā cīņa nav tikai starp cilvēku un Debesīm – tā var būt apslēpta, kā, piemēram, dzīves uzlikti pārbaudījumi, neveiksmes un izklūšana no tām, cīņa ar realitāti, likteni vai laiku, lai izmainītu esošos notikumus un situācijas, kas liekas cilvēku radītas, bet patiesībā ir Debesu uzlikti pārbaudījumi.

Šīs pūles ir redzamas arī lugā „Tarakāna liktenis”, kurā tarakānu karalis neatlaidīgi cenšas izklūt no vannas, kas ir neveiksmīga situācija, un šī viņa mērķtiecīgā cīņa rada cilvēku vīra Adila apbrīnu un iedvesmo viņu pretoties savas sievas Samijas nemitīgajiem rīkojumiem, tādējādi radot vēl vienu cīņu, kas pārbauda cilvēka spēkus.

Šāda cīņa, apslēpta vai visiem redzama, kas risinās starp cilvēku un pasaulē valdošajiem spēkiem, ir Al Hakīma traģēdiju pašā pamatā. Tas nozīmē, ka traģēdija nav tikai struktūras, stila vai psiholoģiska efekta jautājums. Pēc Al Hakīma uzskatiem, ja lugā nav reliģiskas sajūtas, tad tā nav traģēdija<sup>9</sup>.

Tomēr šie spēka un zināšanu pārbaudījumi nav uzlikti prieka dēļ un bez iespējas tos izturēt. Savā vēstulē franču tulkotājam Aloisam de Marignakam Tavfīks Al Hakīms raksta, ka viņš netic tam, ka Dievs plāno cilvēkam ievainojumus bez iemesla vai uzbrukuma, un piemin, ka ideja par

---

<sup>8</sup> Al-Hakim, T. *At-Ta'aduliya*. Maktaba Al-Adab, 1955., In: *Plays, Prefaces and Postscripts of Tawfiq Al-Hakim Vol.1*, Hutchins W. M. (tulkojis) Three Continents Pr. 1981., p.5.

<sup>9</sup> Al-Hakim, T. *Plays, Prefaces and Postscripts of Tawfiq Al-Hakim: Vol.1*, p.6.

to, ka notikumi, kas notiks ar cilvēku, ir iepriekš zināmi, nav radusi atbalstu nevienā no svarīgāko musulmaņu zinātnieku prātiem<sup>10</sup>.

Tavfika Al Hakīma lugās apskatītais garīgais konflikts ir parasti starp sirds subjektīvo realitāti un intelekta objektīvo patiesību. Šie konflikti tiek apskatīti arī tādās formās kā konflikts starp zinātni un reliģiju, zinātni un mākslu, spēku un zināšanām, sapņiem un realitāti, mākslu un dzīvi. Al Hakīms necenšas savos darbos šos konfliktus pilnībā atrisināt, viņš tos balansē kā divus pretējus spēkus, kas iespaido viens otru, tādējādi veidojot līdzsvaru, kas notur pasauli vietā.<sup>11</sup>

Tavfiks Al Hakīms savos darbos atspoguļoja politiskos un sociālos notikumus, kas tobrīd bija aktuāli Ēģiptē un arābu pasaulē – viņš simboliski atsaucās uz tā laika attiecīgo valdību, sabiedrības attieksmi konkrētos notikumos un laika periodos, izmaiņām pasaulē, modernizāciju arābu valstīs, kā arī pauda savu attieksmi par 1952. gada revolūciju, Ēģiptes – Izraēlas karu, Pirmo un Otro Pasaules karu, un sievietes situācijas maiņu arābu valstīs.

Al Hakīms pievērsās sieviešu stāvokļa maiņai Ēģiptes sabiedrībā jau kopš Pirmā Pasaules kara, kad viņu stāvoklis pamazām sāka mainīties, parādījās jaunas brīvības. Viņa lugās sievietes nebija atspoguļotas tikai negatīvi, dažu atspoguļojumu dēļ viņš tika saukts arī par sieviešu draugu. Tavfiks Al Hakīms savos darbos pauž ideju, ka sievietēm ir sava loma, ko pildīt ģimenē, un ar šo ģimeni plašāk var saprast sabiedrību, un par spīti citiem attēlojumiem Al Hakīms ļāva savām varonēm būt veiksmīgām valdniecēm. Lai gan arābu pasaules sabiedrība ir balstīta uz vīriešu valdīšanu, Al Hakīms atrod balansu abu dzimumu valdīšanai, dodot katram savu lomu sabiedrībā – sieviete ir sabiedrības sirds, kamēr vīrietis ir intelekts. Vīrietis valda pār pasauli, bet ir nepieciešama sievietes garīgā un mākslinieciskā ietekme uz šo vīrieti. Sieviete savas dabas dēļ spēj novērtēt patiesu skaistumu, un vīrietis un sieviete kopā veido ģimeni, kam ir vienojošs un spēcinošs faktors.

Pēc Pirmā Pasaules kara Tavfiks Al Hakīms vairāk raksta lugas, kas ir klasisks adaptējums no jebkāda pirmavota – Korāns vai grieķu mīti, izmantojot pat japāņu idejas. Ēģipte šajā laikā ir uz lēna attīstības ceļa, un Al Hakīms cenšas definēt un aizstāvēt tās cilvēces idejas, kas ir patiesas jebkurā laikā.<sup>12</sup>

---

<sup>10</sup> Al-Hakim, T. *Reply to the Comments of A. De Marignac on the French Translation of King Oedipus*. In: *Plays, Prefaces and Postscripts of Tawfiq Al-Hakim: Vol.1, Theatre of the Mind.*, Hutchins, W. M.(tulkojis). "Three Continents Pr", 1981. p.291 - 294.

<sup>11</sup> Houry, J. M. Al-Hakīm's Equilibrium Under the Microscope. A Study in Al-Hakīm's Philosophy Through His Plays, *Arabica*, 2007., Vol. 54, No. 2. p.189 - 219.

<sup>12</sup> Al-Hakim, T. *Masrah Al-Mujtama*. „Maktaba Al-Adab”, 1950., In: *Plays, Prefaces and Postscripts of Tawfiq Al-Hakim: Vol.1, Theatre of the Mind.*, Hutchins, W. M.(tulkojis). Three Continents Pr, 1981., p.11.

Pēc Otrā Pasaules Al Hakīms atkārtoti vairākās lugās pauž savu uzskatu, ka Ēģiptes sabiedrībai ir jābūt taisnīgai un vienlīdzīgai, nevis sadalītai klasu sistēmā. Ideālai sabiedrībai ir jābūt vienkāršai, atturīgai, vienotai, un tās veidošanā ir jāpiedalās visiem.

Savās vēlākajās lugās Al Hakīms aicina pārvērtēt esošās vērtības cilvēkā, sekojot līdzi sabiedrības maiņai. Ja agrāk mākslā un literatūrā izmantoja tādas jūtas kā alkātība, mīlestība, greizsirdība, skaudība un naidis, tad tagad to lietojums ir jāpārvērtē. Tās bija galvenās tēmas, kas nemainījās nemainīgā sabiedrībā, bet pēc Otrā Pasaules kara mainījās lielākā daļa politisko, sociālo un cilvēcīgo vērtību, un šīm jaunajām vērtībām tad arī vajadzēja atspoguļoties mākslā attiecīgi jaunajai sabiedrībai. Viss mainās, un literatūrai ir jāmainās līdzi. Al Hakīms savās lugās pārvērtē līdz šim pastāvējušās vērtības un piedāvā dažādus risinājumus - gan globālus, gan politiskus.<sup>13</sup>

Attiecībā uz piedalīšanos sociālās un politiskās revolūcijās, Tavfīks Al Hakīms aktīvi nepiedalās, bet vairāk vēro no malas. Viņš ir teicis, ka māksliniekam ir jā saglabā sava domu brīvība, kas viņu atšķir no tā, kas piedalās. Viņa loma ir labot labotāju, ne visu sabiedrību, bet tas nenozīmē, ka ir pilnīgi jāatdalās no sabiedrības.<sup>14</sup> Tavfīks Al Hakīms neiesaistījās politikā, tādejādi izvairoties no politiskām nepatīkšanām. Viņš ir ticis apsūdzēts par to, ka dzīvo ziloņkaula tronī, tomēr savās lugās deva saprātīgas atbildes attiecīgā laika notikumiem un bija ļoti ieinteresēts tādās fundamentālās tēmās kā labais un ļaunais, taisnīgums un patiesība, bet vissvarīgākā no tām bija brīvība.

Al Hakīms savā vēlākajā dramaturga karjerā, rakstot darbus, izmantoja dažādus arābu valodas paveidus, piemēram, klasisko arābu valodu, Ēģiptiešu arābu valodu<sup>15</sup>, literāro arābu valodu, kurā tiek maz runāts, un dialekta arābu valodu, kurā tiek maz rakstīts. Viņš pat jauca kopā literāro valodu ar dialektu cerībā, ka šis sajaukums apvienos atšķirīgos arābu valodas līmeņus. Viena lieta, kas nemainījās Tavfīka Al Hakīma darbos, bija viņa rakstības stils. Viņš rakstīja tā, kā jūta, nepievēršot uzmanību jaunajām tendencēm un modernizējumiem, kas nāca un gāja literatūrā.

Tavfīks Al Hakīms nomira 1987. gada 26. jūlijā 88 gadu vecumā.

---

<sup>13</sup> Al – Hakim, T. *Plays, Prefaces and Postscripts of Tawfiq Al-Hakim: Vol.1*, p.12.

<sup>14</sup> Al-Hakim, T. *At-Ta'aduliya*, In: *Plays, Prefaces and Postscripts of Tawfiq Al-Hakim: Vol.1, Theatre of the Mind.*, Hutchins, W. M.(tulkojis). Three Continents Pr, 1981. p.13..

<sup>15</sup> Suleiman, Y., *The Arabic Language and National Identity: Study in Ideology.* „Edinburgh University Press”, 2003. p.289.

# TAVFĪKA AL HAKĪMA LUGAS „TARAKĀNA LIKTENIS” SIŽETS

Moderna traģēdija

Luga 3 cēlienos

## **Pirmā cēliena varoņi:**

Tarakāni:

Karalis

Karaliene

Ministrs

Zinātnieks

Priesteris

Skudras

## **Otrā un trešā cēliena varoņi – cilvēki:**

Adils - vīrs

Samija - sieva

Adila un Samijas kalpone

Ārsts

## **Darbības laiks**

20.gs. pilsētnieciskā Ēģipte

## **Sižets kopsavilkums**

Tavfīka Al Hakīma lugā „Tarakāna liktenis” ir 3 cēlieni. Pirmais cēliens var kalpot kā atsevišķa luga tā varoņu un notikumu atšķirību dēļ, un saikne starp pirmo un otro un trešo cēlienu ir niecīga.

Pirmais cēliens norisinās tarakānu karaļvalstī, kur galvenie varoņi ir tarakāni, kas dzīvo netālu no ezera (vannas). Galvenie varoņi - karalis un karaliene - lugas sākumā ir iesaistījušies strīdā par katra nozīmīgumu un svarīgumu, līdz parādās Ministrs ar paziņojumu par sava dēla slepkavību. Slepkavas ir skudras, ar kurām tarakāniem ir sensena cīņa, un visi varoņi mēģina atrast

risinājumu skudru problēmai, iesaistot Zinātnieku, lai risinātu problēmu no zinātniskā skatupunkta, un Priesteri, kas kalpo kā garīgais pārstāvis valstī. Pirmā cēliena beigās tarakānu karalis dodas pastaigā līdz ezeram, kurā viņš iekrīt, un tarakāni, nerodot citu izeju viņa glābšanai, sapulcējas kopā, lūdzot dievus, lai tie dod viņiem brīnumu un izglābj karali.

Otrā un trešā cēliena galvenie varoņi ir precēts ēģiptiešu pāris, kura vannasistabā atrodas šī tarakānu karaļvalsts. Precētais pāris savā dzimumu cīņā ir ļoti līdzīgs tarakānu karaļa un karalienes pārim, kur pāra dominējošā puse ir sieva. Otrajā aktā vīrs aizraujas, vērojot tarakāna neveiksmīgo cīņu izrāpties no vannas, tādejādi aizkavējot savas sievas rīta rutīnu. Viņa uzvedība satrauc un sadusmo sievu tik ļoti, ka viņa sāk nopietni raizēties par vīra veselību un izsauc ārstu. Ārsts tiek iesaistīts tarakāna vērošanā un atrod paralēles starp nelaimīgā tarakāna situāciju un vīra stāvokli viņa laulībā. Tarakānu karaļa liktenis tiek atrisināts abu cēlienu remarkās, kamēr galvenie varoņi ir aizņemti ar savām problēmām.<sup>16</sup>

Luga „Tarakāna liktenis” pēc iedalījuma ir moderna traģēdija ar politiskas satīras iezīmēm.

Lugas pirmajā cēlienā Al Hakīms pauž savu vilšanos par Gamala Abdela Nassera Sociālistu revolucionāro režīmu Ēģiptē. Tā ir netieša, rūgtuma pilna satīra par Ēģiptes sabiedrību un tās vadību – Tarakānu karaļvalsts ir Ēģipte, Karalis ir Nassers un Karaliene ir Ēģiptes tauta.<sup>17</sup>

Lugas otrajā un trešajā cēlienā galvenā tēma ir dzimumu cīņa, kur sievietē bez šaubām ir spēcīgāka par savu vīru. Ja lugas pirmajā cēlienā tarakānus varēja skatīt kā cilvēcīgas būtnes, tad otrajā un trešajā cēlienā cilvēki ir vairāk pielīdzināti tarakāniem – precētais pāris ir beiguši vienu un to pašu universitāti, un strādā kopā ar ārstu tajā pašā firmā.

Luga „Tarakāna liktenis” ir pārtulkota angļiski un uzvesta arī Rietumu valstīs, tādās kā ASV un Kanāda. Tavfīks Al Hakīms bija sajūsmināts par ideju uzvest šo lugu ASV un iepazīstināt amerikāņus ar arābu dramaturģiju.<sup>18</sup>

---

<sup>16</sup> Johnson-Davies, D., *Fate of a Cockroach and Other Plays*, Lynne Rienner Publishers, Inc., 1996., p.1.-77.

<sup>17</sup> Badawi, M. M. *Modern Arabic Drama in Egypt*. Cambridge University Press 1988., p.80-83.

<sup>18</sup> McDonnell Twair, P. *Cultures and Cockroaches*. *Saudi Aramo World*, 1993., Vol.44, No.4, p. 30 - 31.

## TAVFĪKA AL HAKĪMA LUGAS „TARAKĀNA LIKTENIS” 1.CĒLIENA TULKOJUMS

Tavfīk Al Hakīm „Masīr Sarsār” Fasluṅ al-avvalu<sup>19</sup> tulkojums no arābu valodas.

Vieta – aicinošs pagalms. Dabiski, no tarakānu skatupunkta. Patiesībā šis pagalms ir nekas cits kā vannasistaba normālā dzīvoklī. Šī pagalma priekšā slejas grūti pārvarama siena, kas nav nekas cits kā vannas ārējā siena. Laiks - nakts, bet no tarakānu skatupunkta ir diena, jo mūsu spožā dienasgaisma padara viņus aklus vai miegainus. Akta sākumā nakts nav iestājusies pilnībā, tādēļ tarakānu diena tikai grasās sākties. Karalis dzīvīgi stāv pie cauruma sienā - pie pils durvīm, un sauc karalieni, kas ir aizmigusi pils iekšienē.

KARALIS: Mosties! Ir darba laiks.

KARALIENE (no pils iekšienes): Tumsa vēl nav iestājusies!

KARALIS: Iestāsies nekavējoties.

KARALIENE: Vai ir jau pazudusi spožā dienasgaisma, kas padara visus aklus?

KARALIS: Pazudīs nekavējoties.

KARALIENE: Līdz tā tūlīt pazudīs un nakts tūlīt iestāsies, liec mani mierā un netraucē mani.

KARALIS: Kāds slinkums! Kāds slinkums!

KARALIENE (parādās): Es negulēju. Ja atceries, man noteikti ir jāizrotājas un jāuzkrāsojas.

KARALIS: Rotāšanās un krāsošanās! Ja katra sieva būtu līdzīga tev, tad palīdzību katram no labajiem vīriem!

KARALIENE: Es esmu karaliene. Neaizmirsti, ka es esmu karaliene!

KARALIS: Un es esmu karalis!

KARALIENE: Un es esmu tev vienlīdzīgi līdzīga. Starp mums nav atšķirības.

KARALIS: Atšķirība eksistē.

KARALIENE: Un kāda, lūdzu, būtu šī atšķirība?

KARALIS: Ūsas.

KARALIENE: Man ir ūsas, tāpat kā tev ir ūsas.

KARALIS: Jā. Tomēr manas ūsas ir garākas par tavām ūsām.

KARALIENE: Šī atšķirība ir nenozīmīga.

KARALIS: Tu tā iedomājies.

---

<sup>19</sup> Al-Hakim, T., *Masīr Sarsār*, „Maktabatu Misru”, 1966., p. 15 – 70.

KARALIENE: Drīzāk tu iedomājies. Tā ir tava slimā iztēle, kuras dēļ tev mūžīgi liekas, ka starp mums ir atšķirība.

KARALIS: Šī atšķirība eksistē, un to skaidri redz katrs ar savām acīm. Un, ja tu netici man, mani pamatos Ministrs un Priesteris, un Zinātnieks, un katrs no šiem cienījamajiem kungiem ir saistīts ar galmu.

KARALIENE: Galms?!

KARALIS: Lūdzu, bez ironijas! Man ir mūžīgi augoša sajūta, ka tu vienmēr centies samazināt manu nozīmīgumu.

KARALIENE: Tavu nozīmīgumu?!

KARALIS: Un manu autoritāti. Tu vienmēr centies samazināt manu autoritāti.

KARALIENE: Tavu autoritāti? Tavu autoritāti pār ko? Katrā ziņā ne jau pār mani. Tu nekādā gadījumā neesi labāks par mani. Tu neapgādā mani ar ēdienu vai ar dzērienu. Vai tu kaut reizi esi pabarojis mani? Es baroju pati sevi. Tāpat kā tu baro pats sevi. Vai tu slēpsi to?

KARALIS: Tarakānu karaļvalstī nav neviena, kas barotu kādu citu. Katrs tarakāns strādā pats par savu iztiku.

KARALIENE: Tātad es esmu brīva, lai pavēlētu pati sev?

KARALIS: Un kurš teica, ka tu neesi brīva?!

KARALIENE: Tad atstāj mani pašas gādībā! Es izlemšu, kad es strādāšu un kad es slinkošu. Kad es gulēšu un kad es celšos.

KARALIS. Tu, protams, esi brīva. Tomēr tavā stāvoklī kā karalienei, tev ir jābūt par labu piemēru.

KARALIENE: Par labu piemēru kam?

KARALIS: Pavalstniekiem, protams.

KARALIENE: Pavalstniekiem?! Un kur ir šie pavalstnieki? Visas manas dzīves laikā es neesmu redzējusi tev apkārt kādu citu kā tikai tos trīs. Viņi ir Ministrs, Priesteris un Zinātnieks.

KARALIS: Pietiekams daudzums. Viņi ir elite un izcila kvalitāte.

KARALIENE: Tomēr tavā stāvoklī kā karalim tev noteikti vajadzētu būt tautas ielenktam.

KARALIS: Vai tu esi aizmirsusi mūsu sugas iezīmi? Mēs neesam tādi kā tie mazie radījumi, kurus sauc par „skudrām”. Tos, kas sapulcējas kopā tūkstošiem katrā laikā mazākā iemesla dēļ.

KARALIENE: Neatgādini man par skudrām! Karalis kā tu, kas apgalvo, ka viņam ir nozīmīgums un autoritāte, bet nezina, kā atrisināt skudru problēmu!

KARALIS: Skudru problēma! Ā.. Ā..

KARALIENE: Ā.. Ā.. Tas ir viss, kas tev sakāms?!

KARALIS: Kas tev tagad atgādināja par skudru problēmu?!

KARALIENE: Viņas mums ir ilgstošs drauds. Tāda karaliene kā es manā pozīcijā ar manu skaistumu un manu eleganci, un greznumu, ir ieslodzīta katrā savā solī un trīc bailēs, ka es varētu paslīdēt un nokrist uz muguras. Un ciešanas man, ja es nokrītu uz muguras, jo tad es ļoti ātri kļūšu par medījumu skudru armijām.

KARALIS: Tad piesargies, lai nenokrītu uz muguras!

KARALIENE: Tas ir tavš vienīgais risinājums?!

KARALIS: Tu gribi risinājumu dienā un naktī problēmai, kas ir sena kā laiks?

KARALIENE: Tad aizveries un nelielies par savu ūsu garumu!

KARALIS: Lūdzu! Nerunā ar karali tādā tonī!

KARALIENE: Karalis! Es brīnos, kas padarīja tevi par karali?!

KARALIS: Es padarīju sevi par karali.

KARALIENE: Un kādi līdzekļi un pasākumi noveda tevi līdz tronim un iecēla karaļa sēdekli?!

KARALIS: Līdzekļi un pasākumi? Tu esi stulba un nesaproti!

KARALIENE: Es atzīstu, ka šajā jautājumā patiešām esmu stulba.

KARALIS: Kādi līdzekļi un pasākumi, mana kundze? Jautājums ir vienkāršāks kā šis. Es no rīta pamodos un paskatījos savā sejā spogulī. Drīzāk ūdens ezerā netālu no novadcaurules. Tu ļoti labi pazīsti šo novadcauruli. Tā ir tā, pie kuras mēs pirmoreiz satikāmies. Atceries?

KARALIENE: Protams, atceros. Bet kāda ir saistība starp novadcauruli un tavu seju, un troni?

KARALIS: Pacieties mazliet un tu sapratīsi. Es tev teicu, ka redzēju savu seju spogulī, kaut kas, ko tu dabiski dari katru dienu, varbūt katru stundu, lai pārliecinātu sevi par savas sejas skaistumu.

KARALIENE: Mēs tagad runājam par tavu seju. Runā un nenovirzies no tēmas!

KARALIS: Teicu tev, ka paskatījos savā sejā spogulī. Tas, dabiski, bija gadījuma pēc. Kas, starp citu, bija pilnīga sagādīšanās. Tas nebija ar nodomu, es tev zvēru.

KARALIENE: Kas mums? Tu paskatījies savā sejā notekcaurulē. Un ko tu atklāji?

KARALIS: Atklāju ko tādu, kas pārsteidza un sajūsmināja mani pašu.

KARALIENE: Nomāktību.

KARALIS: Drīzāk apbrīnu.

KARALIENE: Apbrīnu par ko?

KARALIS: Par manu ūsu garumu. Es nekavējoties piecēlos un izaicināju visus tarakānus, lai salīdzinātu viņu ūsas ar savām ūsām. Un, ja būtu redzams, ka manas ūsas ir garākas par viņu ūsām, tad es kļūtu par karali pār visiem.

KARALIENE: Un viņi pieņēma izaicinājumu?

KARALIS: Nē, viņi nekavējoties padevās man, sakot, ka viņiem nav laika, lai mērītu ūsas.

KARALIENE: Un šādi tu spontāni kļuvi par Viņa Majestāti!

KARALIS: Tieši tā.

KARALIENE: Un vai viņi pateica tev, kāda ir tava specialitāte?

KARALIS: Nē.

KARALIENE: Un vai viņi teica, kādi ir viņu pienākumi pret tevi?

KARALIS: Nē. Viņi tikai teica, ka, kamēr tituls padara mani laimīgu un pozīcija sagādā man baudu, es varu darīt, kā gribu. Un, kamēr tas viņiem neko neizmaksā, un nav jāgādā man ēdiens, viņi neaizliedz man saukt sevi, kā man patīk. Un tā viņi atstāja mani, un aizgāja katrs savu ceļu, meklējot savu dienišķo maizi.

KARALIENE: Un kā es kļuvi par karalieni?

KARALIS: Pēc dabiskas loģikas. Es biju karalis, un tu - sieviete, ko es mīlēju un ar kuru dzīvoju kopā. Neizbēgami, ka tu kļuvi par karalieni.

KARALIENE: Un tavs Ministrs? Kā viņš kļuva par Ministru?

KARALIS: Viņa talanti nominēja viņu Ministrijai. Tāpat kā mani talanti nominēja mani tronim.

KARALIENE: Mēs zinām par taviem talantiem – tavu ūsu garums. Un kādi ir tava Ministra talanti?

KARALIS: Viņa izkoptā interese, piedāvājot neērtas problēmas un pieminot kaitinošas ziņas.

KARALIENE: Un Priesteris? Kādi ir viņa talanti?

KARALIS: Pilnīgi neizprotamās lietas, ko viņš saka.

KARALIENE: Un mācītais Zinātnieks?

KARALIS: Viņa dīvainā informācija par lietām, kas neeksistē nekur citur kā viņa galvā.

KARALIENE: Un kas tevi vilināja pie viņu potenciāliem?

KARALIS: Nepieciešamība. Nevienš cits kā tikai viņi vēlējās atrasties manā tuvumā. Viņiem ir nepieciešamība pēc kāda, kam stāstīt savas muļķības, un man ir nepieciešamība pēc sabiedrotiem, kas mani sauktu par Viņa Majestāti.

KARALIENE: Un viss šis tev ir uzlikts tavu garo ūsu dēļ.

KARALIS: Un vai es esmu vainīgs?! Es piedzimu šādā veidā.

KARALIENE: Varbūt ir kāds, kam ir garākas ūsas par tavējām, bet viņš nav iedomājies, ka viņam ir jābūt karalim.

KARALIS: Ļoti iespējams. Bet es iedomājos.

KARALIENE: Jebkurā gadījumā ideja ir stulba.

KARALIS: Nekādas izpratnes. Tu neko nesaproti.

KARALIENE: Es saprotu daudz vairāk par tevi.

KARALIS: Tu esi iedomīgs, pļāpīgs tarakāns!

KARALIENE: Un tu esi tarakāns..

KARALIS: Kuš. Ministrs nāk.

KARALIENE: Tad viņa priekšā cieni pats sevi, un izturies ar cieņu pret mani!

KARALIS: Dzirdēt un paklausīt, Jūsu Majestāte.

KARALIENE: Jā, tieši tā. Tādi vīri kā tu nepakļaujas nevienam, izņemot tos, kas aizstāv savas tiesības.

(Parādās Ministrs un viņš žēli raud)

MINISTRS: Mans Kungs Karali! Palīdzību, mans Kungs Karali!

KARALIS: Kas noticis?

MINISTRS: Nelaime! Liela nelaime, mans Kungs!

KARALIS: Žēlīgais Dievs! Es tev teicu, ka viņa hobijs ir nest kaitinošas ziņas. Jā? Informē mūs! Iepriecini mūsu ausis!

MINISTRS: Mans dēls, mans Kungs! Piedzima man viens.

KARALIS: Kas ar viņu noticis?

MINISTRS: Viņš tika paņemts savā jaunībā! Miris savas dzīves pavasarī. Nogalināts... Nogalināts...

KARALIS: Nogalināts? Kā? Un kas viņu nogalināja?

MINISTRS: Skudras.

KARALIS: Atkal skudras?

KARALIENE: Redzi? Skudras... Skudras...

MINISTRS: Jā, Jūsu Majestāte. Skudras. Nekas cits kā skudras.

KARALIS: Ā, tās skudras. Informē mūs, kas notika?

MINISTRS: Notika, kas vienmēr notiek.

KARALIS: Izsakies skaidrāk!

MINISTRS: Mans dēls pastaigājās gar sienas augšmalu, tikai, lai pastaigātos un uzjautrinātos par sevi. Kā katrs viņa vecumā. Bija pilnīgi nevainīgā pastaigā. Par to esmu drošs, labi zinu sava dēla manieres. Viņš ir neizsakāmi nopietns. Bez tendencēm uz flirtēšanu un piedzīvojumiem. Visas tās tukšās jautrības..

KARALIS: Kas mums? Kas notika?

MINISTRS: Viņš pēda paslīdēja, un viņš nokrita uz zemes. Protams, nokrita uz muguras. Viņš nespēja apgriezties uz priekšu un tikt uz kājām. Un tad skudras viņu pamanīja. Un nāca ar savu armiju, ielenca viņu, noslāpēja viņu un aiznesa viņu uz savām pilsētām un ciematiem.

KARALIENE: Šī ir šausmīga lieta! Patiešām nelaime.

MINISTRS: Liela nelaime, Jūsu Majestāte! Nacionāla nelaime!

KARALIS: Es dalos tavās skumjās par aizgājušo. Tomēr neprasi, lai es izsludinu publiskas sēras.

MINISTRS: Es neprasu izsludināt sēras, Jūsu Majestāte!

KARALIS: Tas ir ļoti inteligēti.

MINISTRS: Es tikai paziņoju, ka šī ir katastrofa visai mūsu sugai.

KARALIS: Visai mūsu sugai?! Tava dēla nāve?!

MINISTRS: Drīzāk skudru agresija pret mums visiem šādā veidā.

KARALIENE (Ministram): Viņš labi saprot tavu nodomu, bet viņš to ignorē. Viņš padara šo afēru personisku, lai viņam nav sevi jāapgrūtina ar pārliecinošu risinājumu, ko visi no viņa gaida.

KARALIS: Ko jūs sakāt? Vai tu centies apsūdzēt mani par nevērīgu izturēšanos pret mana amata pienākumiem?

KARALIENE: Es neapsūdzu tevi. Es tikai pievēršu tavu uzmanību nepieciešamībai atrast risinājumu skudru problēmai.

KARALIS: Un vai skudru problēma ir jauna problēma? Runā, Ministr!

MINISTRS: Nē, Jūsu Majestāte!

KARALIS: Tad tu zini, ka tā nav jauna, ka tā ir sena kā pats laiks.

MINISTRS: Noteikti, Jūsu Majestāte!

KARALIS: Mēs uzaugām, un mūsu tēvi uzauga, un mūsu vecietēvi, un mūsu vecotēvu vecietēvi, un tā eksistēja.

MINISTRS: Tiešām, Jūsu Majestāte!

KARALIS: Redzot, ka tu zini šo visu: kāpēc tu šodien liec man to atrisināt? Kāpēc tai jābūt mani nelaimei, es jautāju, no visiem tiem tēviem un vecotēviem, kas bijuši pirms manis, kas pētījuši šo svarīgo lietu, un man vienam ir jāatrod risinājums?!

KARALIENE: Tāpēc, ka pirms tevis nebija neviens, kas būtu tik apmierināts ar savu ūsu garumu, un tādēļ pieprasīja, lai viņu ieceltu par karali.

KARALIS: Apklusti!

KARALIENE: Pievaldi savu mēli!

KARALIS (starp zobiem): Jā, Jūsu Majestāte!

KARALIENE: Jā! Šādā pieklājīgā veidā tev būtu ar mani jārunā.

KARALIS: Un ar visu pieklājību es gribu tev jautāt, kā tu zini, ka pirms manis nebija neviens tarakāns, kurš gribēja būt karalis?!

KARALIENE: Tāpēc, ka šāda veida domas nav bīstamas nevienam, izņemot tādiem kā tev.

KARALIS: Tādiem kā man?!

KARALIENE: Jā. Tu esi mans vīrs, un es tevi ļoti labi pazīstu.

KARALIS: Lūdzu, par nelaimi, mēs tagad neesam vieni. Turklāt es šobrīd pildu savas oficiālās funkcijas.

KARALIENE: Uz priekšu, pildi savas oficiālās funkcijas!

KARALIS: Runā, Ministr!

MINISTRS: Pirms jums, Jūsu Majestāte, mēs dzīvojām primitīva barbarisma laikā! Mums nebija ne karaļa, ne ministra. Un tad nāci tu, lai kāptu tronī ar savu sapratni par struktūru un savu pamatoto domāšanu.

KARALIS: Man tādā gadījumā ir sapratne par struktūru un pamatota domāšana?

MINISTRS: Bez šaubām, Jūsu Majestāte!

KARALIS: Pasaki to Viņas Majestātei!

KARALIENE: Viņas Majestātei galvenokārt rūp praktiskie rezultāti. Es gribu redzēt viņa struktūras un domāšanas augļus. Uz priekšu, rodi risinājumu skudru problēmai!

KARALIS: Palīdzi procesā, Ministr! Iesaki!

MINISTRS: Kādu ideju redzat, Jūsu Majestāte.

KARALIS: Jā! Tomēr vispirms tu izsaki viedokli, lai arī tas ir smieklīgs, un es izskatīšu to.

MINISTRS: Izteikt viedokli?

KARALIS: Jā! Kādu viedokli. Runā! Ātri! Tas ir viens no tava amata pienākumiem, ka tu izsaki viedokli. Un es izsmiešu to.

KARALIENE: Varbūt viņa viedoklis būs pamatots.

KARALIS: Es tā nedomāju. Es zinu viņa uzskatus.

KARALIENE: Kādēļ tad tu viņi nozīmēji par Ministru?

KARALIS: Es nenozīmēju viņu. Teicu tev to tūkstoš reizes, es nevienu nenozīmēju. Viņš nozīmēja pats sevi. Un es pieņēmu, jo viņam nebija sāncenša.

MINISTRS: Es brīvprātīgi pieteicos rīkoties bez algas.

KARALIS: Runā nopietni, Ministr, un neiznieko valsts laiku!

MINISTRS: Man ir ideja. Es domāju, Jūsu Majestāte, ka mēs varētu izslaucīt skudras ar viņu pašu ieročiem!

KARALIS: Un kādi ir viņu ieroči?

MINISTRIS: Armijas. Viņi uzbrūk mums ar milzīgām armijām. Un, ja mēs varētu savākties un sapulcēties lielā skaitā, mēs viegli varētu uzbrukt viņiem un izkliegt viņus, un saspiest viņus ar mūsu milzīgajām pēdām.

KARALIS: Smieklīga ideja.

KARALIENE: Tu izsmej to, pirms to apspried?

KARALIS: Tas ir skaidri acīmredzams, ka tā nav pieņemama un saprātīga.

KARALIENE: Vispirms iedrošini viņu runāt un tad pārrunā to ar viņu!

KARALIS: Es iedrošinu tevi runāt, un es diskutēšu ar tevi. Tu runā! Saki man, kādā skaitā ir šī tarakānu armija, ko tu gribi savākt?

MINISTRIS: Lai viņu skaits būtu 20. 20 tarakānu grupa varētu samīdīt un satriekt garu skudru rindu, drīzāk visu ciematu. Pat pilsētu.

KARALIS: Nav šaubu par to, bet... Vai visā mūsu garajā vēsturē iepriekš ir noticis tā, ka 20 tarakāni ir sapulcējušies vienā rindā?

MINISTRIS: Tas nav noticis. Tomēr mēs varam to mainīt.

KARALIS: Kā mēs to varam mainīt? Mēs atšķiramies no skudrām. Skudras zina rindu sistēmu, bet mēs desmits tarakānu šo sistēmu nezinām.

MINISTRIS: Varbūt ar apmācību un treniņu..

KARALIS: Un kas mācīs un trenēs mūs?

MINISTRIS: Mēs sameklēsim kādu, kurš to pārņems.

KARALIS: Skaista lieta! Tātad mēs nonākam pie skolotāja un trenera meklēšanas! Saki man! Ja mēs atrodam skolotāju un treneri, pēc cik paudzēm tarakānu rase būs apmācīta un trenēta iet rindās?!

MINISTRIS: Šāda informācija, Jūsu Majestāte, neietilpst manā specialitātē! Es tikai izrādu savu viedokli projekta darbībā. Tas ir citu ziņā runāt par detaļām.

KARALIS: Kas ir šie citi? Piemēram?

MINISTRIS: Mums, piemēram, ir mācītais Zinātnieks. Viņš ir tas, kam jājautā par šādu informāciju.

KARALIENE: Viņam ir taisnība. Par šādām lietām atbildes meklē mācītais Zinātnieks.

KARALIS: Un kur ir šis mācītais Zinātnieks?

MINISTRIS: Mēs nekavējoties meklēsim viņu, Jūsu Majestāte!

KARALIS: Meklē viņu un ļauj viņam nākt! Mēs gaidām.

(Tikko kā Ministrs pakustējies, Tā parādās mācītais Zinātnieks elsojot)

MINISTRS (Zinātniekam): Dārgais dēls! Mēs tieši tagad meklējam tevi. Mūsu Majestāte Karalis grib tevi svarīgā lietā.

ZINĀTNIEKS: Labi!

MINISTRS: Viņa Majestāte runās ar tevi.

KARALIS: Drīzāk tu runā ar viņu.

MINISTRS: Vai man stādīt viņam priekšā visu tēmu?

KARALIS: Jā. Un ātri.

MINISTRS: Tēma šeit ir skudru problēma.

ZINĀTNIEKS: Kāda ir šī skudru problēma?

MINISTRS: Mēs gribam, lai tai būtu izšķirošs risinājums.

ZINĀTNIEKS: Un ko es šeit varu darīt? Šī problēma ir politiska. Tās risinājums ir jūsu ziņā. Tu ar savu stāvokli kā Ministram, un Viņa Majestāte savā stāvoklī kā Karalis.

MINISTRS: Politiska problēma?!

ZINĀTNIEKS: Tā vai citādi tā ir sena problēma. Tā neietilpst ne zinātnes laukā, ne zinātnieku.

KARALIS: Bet Ministrs to ir apgrīzījis kā zinātnisku problēmu. Viņš grib apmācīt tarakānus staigāt rindās.

ZINĀTNIEKS: Tas nav iespējams.

MINISTRS: Tomēr tam jābūt. Neiespējami, ka mums šādā veidā jāturpina mūžīgi, ka skudras mums uzbrūk un mēs nespējam aizstāvēties.

KARALIENE: Ministram taisnība. Šajās briesmās ir jādomā ļoti nopietni.

ZINĀTNIEKS: Un kas tieši tiek pieprasīts no manis?

KARALIENE: Asistēšana ar savām zināšanām. Cerība tagad balstās zinātnē.

ZINĀTNIEKS: Precīzi definējiet, kas tiek pieprasīts! Precīzi, kas no manis tiek pieprasīts? Zinātnē noteikti jābūt precīzām definīcijām.

KARALIENE: Definē viņam visu, Ministr!

MINISTRS: Tu zini, ka skudras uzbrūk mums ar armijām. Ja mēs arī varētu sapulcināt armiju no 20 vai pat 10 tarakāniem un kopā viņām uzbrukt, mēs varētu izpostīt viņu ciematus un pilsētas.

ZINĀTNIEKS: Tad sapulcē 10 tarakānus!

MINISTRS: Un kurš viņus sapulcēs?

ZINĀTNIEKS: Tu un Viņa Majestāte Karalis. Tā ir jūsu nodarbošanās.

KARALIS: Mūsu nodarbošanās?!

ZINĀTNIEKS: Protams. Ja Karalis nevar pavēlēt 10 tarakāniem sapulcēties kopā, tad kāda ir Karaļa autoritāte?

KARALIS: Izskatās, ka tu dzīvo transā, mācītais Zinātniek!

MINISTRS: Problēma ir, kā mēs sapulcēsim šos prusakus.

KARALIS: Saki viņam! Saki viņam!

KARALIENE: Informē mūs, Zinātniek! Vai tu esi redzējis 10 prusakus sapulcējušos kopā vienā punktā?

ZINĀTNIEKS: Jā, vienreiz redzēju. Pirms ļoti ilga laika. Manas jaunības sākumā. Daži tarakāni bija sapulcējušies naktī virtuvē apkārt tomāta gabalam.

KARALIENE: Tomāta?

ZINĀTNIEKS: Jā.

KARALIS: Neparasta ideja. Šī lieta ar tomātu!

MINISTRS: Mēs sāksim no turienes.

KARALIENE: Tu saki, ka zinātne nespēj atrisināt problēmu!

ZINĀTNIEKS: Un kā šeit palīdz zinātne? Tas nebija nekas vairāk kā vienkārši parasts novērojums.

KARALIS: Šī ir Zinātnieka pieticība. Tomēr ideja katrā gadījumā ir noderīga. Ja mēs varētu dabūt gabalu tomāta, tad tam apkārt sapulcētos kāds skaits tarakānu.

ZINĀTNIEKS: Īstā problēma ir, kā mēs iegūtu gabalu tomāta?

KARALIS: Un kā tad mēs parasti kaut ko iegūstam?

ZINĀTNIEKS: Sakritības dēļ.

KARALIENE: Un kad atgadās sakritība?

ZINĀTNIEKS: Šo lietu nav iespējams paredzēt.

KARALIS: Tu tad esi nonācis pie tā, ka atrisini mums problēmu ar problēmu.

KARALIENE: Sameklē mums citu lietu, nevis tomātus!

ZINĀTNIEKS: Jebkura cita veida ēdiens nostāda mūs tādā pašā situācijā – mēs atrodam ēdienu. Tomēr mēs nevaram to padarīt pieejamu.

KARALIENE: Varbūt vispirms sapulcējam tarakānus bez ēdiena?

ZINĀTNIEKS: Ne ar tarakāniem un ne bez tarakāniem.

MINISTRS: Patiešām. Pati skudru suga nesapulcējas savās armijās, izņemot, kad ir apkārt ēdienam vai lai nestu ēdienu, vai lai uzkrātu ēdienu.

KARALIS: Tad mūsu vienīgā metode, lai sapulcētu tarakānus ir ēdiens.

ZINĀTNIEKS: Tas ir pareizi. No teorētiskā viedokļa.

KARALIENE: Kā tu to domā?

ZINĀTNIEKS: Es domāju, Jūsu Majestāte, ka no praktiskā viedokļa, tas viss ir ne te, ne tur. Ja sapulcē tarakānus apkārt ēdienam, nebūs nekādas atšķirības. Viņi tikai paēdīs un piepildīs savus vēderus, un pēc tam dosies katrs savā ceļā.

KARALIS: Pareizi. Šis notikums jau ir noticis. Es atceros, ka pēc manas kļūšanas par karali, skaits prusaku sapulcējās ap cukura gabalu, ko mēs atradām sagādīšanās dēļ. Es izmantoju šīs sapulcēšanās iespēju, lai no troņa teiktu runu. Un viņi jau bija paēduši un padzēruši. Nebiju pateicis pat 2 vārdus, kad redzēju katru no viņiem jau mājām ar savām ūsām un pēc tam ejam prom katru savā ceļā, un atstājot mani kliezdam gaisā!

MINISTRS: Šī ir mūsu nelaieme!

KARALIENE: Vai nevar atrast līdzekli pret to, Zinātniek?

ZINĀTNIEKS: Šī lieta ir iesakņojusies.

KARALIENE: Noteikti, ka tam ir iemesls.

ZINĀTNIEKS: Es esmu domājis par to ilgu laiku. Un esmu atradis iemeslu. Realitāte ir tāda, ka pastāv ilgstoša sakarība starp vairāku tarakānu sapulcēšanos vienā vietā un noteiktu veidu katastrofu atgadīšanos.

MINISTRS: Tu domā kustīgos kalnus?

ZINĀTNIEKS: Tieši tā. Un iznīcinošo, smacējošo lietu.

KARALIS: Tas ir pareizi. Mani ir sasniegušas ziņas par šādām nelaimēm.

ZINĀTNIEKS: Šis šodien ir ticis apstiprināts no zinātniska viedokļa. Ja skaits prusaku sapulcējas vienā vietā un ir spoža gaisma, tad kalni, kam nav ne smailes, ne virsotnes, kustās ļoti ātri un sabradā mūsu grupu, un iznīcina to pilnībā. Un citas reizes mums tiek uzsmidzināts iznīcinošs, smacējošs lietus, kas iznīcina lielāko daļu no mums.

KARALIENE: Un kāds tam ir iemesls, Zinātniek?

ZINĀTNIEKS: Dabas fenomens.

KARALIS: Un kādēļ šis dabas fenomens notiek, kad vairāki tarakāni ir sapulcējušies kopā?

ZINĀTNIEKS: Zinātne vēl nav nonākusi pie izskaidrojuma.

KARALIS: Un kāda ir šo kustīgo kalnu un šī iznīcinošā, smacējošā lietus patiesā daba?

KARALIENE: Un vai šie kustīgie kalni un šis iznīcinošais, smacējošais lietus nozīmē mūsu genocīdu?

ZINĀTNIEKS: Par katru no šiem jautājumiem ir neiespējami zinātniski atbildēt.

KARALIENE: Tad kādēļ šīs katastrofas notiek, kad mēs esam sapulcējušies kopā?

ZINĀTNIEKS: Es nezinu, Jūsu Majestāte! Viss, ko zinātne var izdarīt, ir tikai reģistrēt šos fenomenus un atrast saistību starp tiem, un secināt zinātnisku likumu.

KARALIS: Tad tu saki, ka mūsu bailes no šīs nelaiemes no sena laika lika mūsu sugai baidīties no sapulcēšanās kopā?

ZINĀTNIEKS: Tieši tā. Un no šejienes ir attīstījusies šī iezīme. Ikviens izolējas, dodoties dažādos virzienos. Tas ir instinktīvs dzīvības aizsargāšanas mehānisms.

MINISTRIS: Tomēr skudras rīkojas pilnīgi pretēji mums.

ZINĀTNIEKS: Skudras, tāpēc ka ir maza izmēra, var darīt, kā grib. Bet mēs esam lielāki radījumi un atrodamies speciālā stāvoklī.

MINISTRIS: Tomēr tās, sanākot kopā, uzvar mūs.

ZINĀTNIEKS: Jā, par lielu nožēlu.

MINISTRIS: Un risinājums? Mēs gribam risinājumu, Zinātniek!

KARALIS: Skudru grupa sarāva Ministra dēlu gabalos un aiznesa uz saviem ciematiem.

ZINĀTNIEKS: Mana patiesa līdzjūtība, Ministr!

MINISTRIS: Paldies. Tomēr. Šis nav viss, ko mēs gaidām no tevis.

KARALIS: Tā ir taisnība. Mēs gribam no tevis daudz noderīgākas lietas par Ministra mierināšanu.

KARALIENE: Mēs gribam izšķirošu līdzekli.

ZINĀTNIEKS: Dodiet man laiku pētījumam! Man ir nepieciešams, lai katrai lietai būtu pamats. Solis seko solim. Gribu, lai mēs sāktu ar sevis izzināšanu. Atklāt, kas ir apkārt mums šajā plašajā Visumā. Piemēram, vai jūs zināt, kas atrodas aiz šīs spožās sienas, zem kuras mēs stāvam?

(Norāda uz ārējo vannas sienu)

KARALIS: Kas atrodas aiz tās?

ZINĀTNIEKS: Es jau esmu uzkāpis augšā uz tās daudzas reizes un redzēju dīvainas lietas.

VISI KOPĀ: Ko tu redzēji?

ZINĀTNIEKS: Es redzēju plašu aizu. Droši vien tas ir liels ezers. Bet dīvainākais ir tas, ka reizēm tas ir bez ūdens, reizēm tas ir pilns ar ūdeni.

VISI KOPĀ: Un kāpēc tā notiek?

ZINĀTNIEKS: Vēl īsti nezinu. Tomēr pēc šīs parādības es atradu nemainīgu lietu. Tā ir, ka šis ezers ir pilns ar ūdeni spožā gaismā un bez ūdens tumsā.

KARALIS: Un kāda ir saistība starp gaismu un ūdeni?

ZINĀTNIEKS: Šī saistība ir, bet es vēl nezinu tās iemeslu. Tomēr katrā gadījumā mēs varam secināt nemainīgu likumu patiesā zinātniskā vienādojumā, ka gaisma ir vienāda ar ūdeni un tumsa ir vienāda ar sausumu.

KARALIS: Tad šajā brīdī..

ZINĀTNIIEKS: Šajā brīdī ezers ir sauss, un tā skats ir ļoti skaists. Tā malas ir gludas un balti baltas. Kaut arī nokaisītas ar jasmīna ziediem.

KARALIENE: Es vēlos, kaut varētu to redzēt.

ZINĀTNIIEKS: Ar prieku. Ar jūsu atļauju, Jūsu Majestāte, un es aizvestu jūs uz sienas augšējo malu! Jūs varētu ieskatīties dziļajā aizā – un tās skats ir neparasts.

KARALIS: Es arī gribu to redzēt.

ZINĀTNIIEKS: Es pakļaujos jūsu pavēlēm. Iesim mēs visi kopā!

MINISTRS: Uzgaidiet! Nāk priesteris.

(Parādās Priesteris)

KARALIS: Nāc un piebiedrojies mums, godājamais Priesteri!

PRIESTERIS: Tas ir tas, ko gribu. Jo pagāju garām briesmīgam skatam.

KARALIS: Briesmīgam skatam?

PRIESTERIS: Jā. Skudru procesijai, nesot tarakānu. Un tarakāns acīmredzami nekustējās. Un skudra priekšgalā vilka viņu aiz viņa ūsām. Un skudru grupa pakaļgalā stūma viņu. Un es neko nevarēju darīt, kā lūgt, lai pār viņu būtu žēlastība.

KARALIENE: Vai tu zini, kas viņš bija?

PRIESTERIS: Nē.

KARALIENE: Tas ir ministra dēls.

PRIESTERIS (Ministram): Tavs dēls?

MINISTRS (smagās skumjās): Jā.

PRIESTERIS: Lai dievi dod tev izturību! Es lūgšu par tevi.

MINISTRS: Paldies.

KARALIS: Mēs tagad diskutējam, ko mums vajadzētu darīt ar šīm katastrofām. Jo laiks ir pienācis, lai mēs meklētu līdzekli. Vai tev ir kādi ieteikumi, Priesteri?

PRIESTERIS: Nav man cita ieteikuma kā viens.

KARALIS: Neuzdrošiniies runāt par upurēšanu!

PRIESTERIS: Neatrodu neko citu.

MINISTRS: Redzi, Jūsu Majestāte? Mums jau parādās citi sarežģījumi. Upuru meklēšana. Mēs varētu atrast viņus un varētu neatrast. Arī, kurš viņus meklēs un atgriezīsies ar viņiem? Es personīgi esmu negribīgs. Mans dvēseliskais stāvoklis to neatļauj.

ZINĀTNIIEKS: Es arī esmu negribīgs. Es, protams, neticu šādām metodēm!

PRIESTERIS: Atteikšanās ir ļoti stipra šajā karalistē!

KARALIENE: Nesaki tā, Priesteri! Tu ļoti labi zini, ka mana ticība ir nelokāma.

KARALIS: Jā, mēs ticam. Tomēr upurēšanas lietā tu kļūsti apnicīgs. Un senatnē ir noticis, ka mēs piedāvājām dažus upurus, ko tu pieprasīji, bet tie nerādīja nekādu rezultātu.

PRIESTERIS: Rezultāti nav manās rokās. Es piedāvāju upurus, un dievi ir brīvi tos pieņemt vai no tiem atteikties.

ZINĀTNIEKS: Tavi dievi mūžīgi atsakās no šiem upuriem, un tos pieņem nekas cits kā skudras.

MINISTRIS: Patiešām. Mēs pamanījām, ka cukura gabalu, ko tu pieprasīji kā upuri, skudras bija tās, kas to apēda.

KARALIS: Klausies, Priesteri, Lūdz no dieviem, lai viņi mums palīdz bez izmaksām!

PRIESTERIS: Jūs gribat, lai viņi kalpo jums par brīvu?!

MINISTRIS: Un kāpēc ne? Vai mūsu karalis nepilda savus oficiālos pienākumus par brīvu?!

KARALIENE: Es pati. Karaliene. Neviens man neko nav devis, pat ne mans dārgais vīrs. Es strādāju par savu dienišķo maizi tāpat kā viņš – vienāds ar vienādu.

ZINĀTNIEKS: Es, protams, arī. Neviens nav nolēmis man dot algu vai atalgojumu.

MINISTRIS: Un es arī. Es esmu karalistes ministrs, un visi mani amata pienākumi tiek veikti bez algas.

KARALIS: Tad kādēļ to pieprasi algas saviem dieviem?!

PRIESTERIS: Es nepieprasu neko.

KARALIS: Tieši otrādi. Tev jāpieprasa, lai viņi palīdz mums. Tomēr ar noteikumu, ka dieva palīdzība ir dieva sūtīta.

PRIESTERIS: Es nevaru dieviem uzstādīt noteikumus.

ZINĀTNIEKS: Vai viņi ir tie, kas vienojas ar tevi par algu, vai tu to dod viņiem brīvprātīgi?

PRIESTERIS: Nav vienošanās vai brīvprātīgas pieteikšanās. Bet katram, kurš prasa kaut ko no kāda, vajadzētu kārdināt viņu.

ZINĀTNIEKS: Tātad tā ir kārdinājuma lieta.

PRIESTERIS: Klasificē to, kā gribi. Tomēr es nevaru neko prasīt dieviem un būt tukšām rokām.

ZINĀTNIEKS: Un vai tu esi pārliecināts, ka dieviem rūp, kas ir tavās rokās?

PRIESTERIS: Kas tas par jautājumu?

ZINĀTNIEKS: Vai kādreiz dievi ir uzklauzījuši tevi?

PRIESTERIS: Protams.

ZINĀTNIEKS: Kad tas bija?

PRIESTERIS: Vienreiz, kad es gulēju slimis un redzēju tuvojamies skudru armijas. Es biju pārliecināts, ka tikšu iznīcināts. Un es vērsos pie dieviem ar lūgšanu, kas nāca no manas sirds

dziļumiem. Un pēkšņi redzēju tādu kā lielu mākonī tumšā krāsā, pilnu ar ūdeni, tas nāca lejā no debesīm un metās lejā skudru armijās, un noslaucīja viņas no zemes virsas.

KARALIENE: Cik neparasti!

ZINĀTNIEKS: Šī mākoņa zinātniskā kompozīcija ir labi pazīstama. Tas ir tīkls no daudziem diegiem, kas nāk no slapja maisaudekla gabala.

KARALIS: Neko nenozīmē ne mākonis, ne tā zinātniskā kompozīcija. Svarīgākais ir, no kā tas nāca un kas ar to izslaucīja skudras?!

PRIESTERIS: Runā ar viņu, Karali! Jautā viņam! Kurš sūtīja to no debesīm un iznīcināja skudru armijas? Kas? Kas?

ZINĀTNIEKS: Uz šo jautājumu zinātne nevar atbildēt. Tomēr es šaubos, ka tajā atrastos kāda sakarības starp šī Priestera lūgšanu un mākoņa parādīšanos.

PRIESTERIS: Un kā tad šis mākonis parādījās pēc manas lūgšanas?

ZINĀTNIEKS: Tīra sagādīšanās.

PRIESTERIS: Zaimošana! Asa atteikšanās!

KARALIENE: Es esmu pret zaimošānu un atteikšanos. Un tev, mans vīrs, karali, šajā lietā jāseko manam piemēram!

KARALIS: Dabiski, ka es sekoju tavam piemēram šajā lietā. Klausies, cienījamais Priesteri, es ticu, man ir jātic, ka tava lūgšana bija noderīga, un, cik ilgi tā ilgst, tava lūgšana jau ir izmantota un guvusi panākumus vienreiz, un noteikti, ka tā gūs panākumus citu reizi, un tāpēc es lūdzu, lai tu lūdzies un lūdzies ilgi!

MINISTRS: Īpaši tāpēc, ka bezmaksas lūgšana bez upura jau ir guvusi panākumus.

KARALIENE: Tāpēc ka tā, kā viņš teica, nāca no viņa sirids dziļumiem.

PRIESTERIS: Jā. Un tā arī. Es lūgšos.

KARALIENE (kliedzot): Skatieties! Skatieties!

(Parādās skudru procesija, nesot tarakānu)

SKUDRAS (skandējot): Šeit ir jūsu lielās dzīres.

Mēs nesam to visas, visas,

Uz mūsu ciematiem un mūsu pilsētām:

Milzīgs un krāšņs tarakāns –

Nodrošinājums garajai ziemai.

Skudras viņu glabās.

Neviena no mums nezinās izsalkumu,

Jo mēs visas palīdzam,

Mēs esam viena vesela ķermeņa locekles.  
Nav neviena starp mums skumja,  
Nav ne viena starp mums nožēlojama,  
Nav neviena starp mums vientuļa,  
Un nav neviena starp mums, kas saka:  
„Nav nozīmes citām”.

(Skudras dodas pretī sienai, nesot savu smago nesamo, kamēr tarakāni noskatās uz viņām klusumā un apstulbumā.)

KARALIS: Tas mūs apbēdina, Ministr, redzot, ka tavs dēls tiek pārnēsāts šādā veidā!

PRIESTERIS: Žēlsirdību viņam! Žēlsirdību viņam!

KARALIS: Tās katrā gadījumā ir svinīgas bēres!

ZINĀTNIEKS: Tā izskatās. Loģika gan ir, ka vajadzētu būt citādi, jo viņš saistās skudrām ar ēdienu, kas ir universāla svētība. Un, nesot svētības un ēdienu, noteikti tam būtu jābūt pavadītām ar priecīgu izskatu, ovācijām un dziedāšanu.

KARALIS: Tomēr mēs nedzirdam neko. Tās grupas iet cietumnieku klusumā.

ZINĀTNIEKS: Tiešām. Mēs neko no viņām nedzirdam, jo viņas ir tik sīki radījumi. Tomēr kas zina? Varbūt viņu balsis ir apdullinošas.

KARALIS: Un varbūt viņām ir valoda.

ZINĀTNIEKS: Un varbūt viņas dziedāja?

KARALIS: Protams. Kas attiecas uz viņām, šis attiecīgais gadījums ir viņu priekam un viņu dziedāšanai.

KARALIENE: Es lūdzu jūs! Es ļoti lūdzu jūs! Neiespaidojiet sērojoša tēva skumjas ar šādām runām! Vai nu mēs darām kaut ko viņa labā, vai arī klusējam.

KARALIS: Piedod man, Ministr! Šī vienkārši bija vispārīga saruna par skudrām. Tomēr, kā Karaliene saka, noteikti kaut kas ir jādara. Un tas mūs ir okupējis kopš mūsu tikšanās šodien.

KARALIENE: Šī tikšanās, kas līdz šim brīdim nav sasniegusi neko noderīgu.

KARALIS: Mana dārgā! Mana dārgā! Jūsu Majestāte! Mēs vēl esam pētīšanas un viedokļu virzienu apmaiņas fāzē.

KARALIENE: Kāds pētījums un kādi viedokļu virzieni? Šīs skudras ir tieši pretī jums! Nesot Ministra dēlu ēdienam! Viņu pagatavos maltītē. Vai tas ir tik grūti jums, kas esat 4 lempīgi vīri, uzbrukt un satriekt viņas, un izglābt Ministra dēlu?

KARALIS: Mēs 4? Kur ir ceturtais?

KARALIENE: Tu, protams.

KARALIS: Ā. Patiešām. Izslēdz mani no šīs lietas! Es esmu Karalis. Un Karalis valda, nevis cīnās.

PRIESTERIS: Un izslēdz mani no tēmas. Es esmu Priesteris, un Priesteris lūdzas un nekaru.

ZINĀTNIEKŠ: Un, dabiski, ka mani arī. Noteikti izslēdz mani no šīs lietas! Es esmu Zinātnieks. Un Zinātnieks pēta, nevis rīko tračus.

KARALIENE: Tad iešu es. Es esmu Karaliene, un es neteikšu, ka esmu Karaliene. Es drīzāk esmu sievietē. Stāviet, vīri, ar saliktām rokām atbalstā un atviegljumā, kamēr sievietes iet karā.

KARALIS: Un Ministrs? Vai viņš nav vīrs kā mēs? Kāpēc viņš klusi stāv malā, kad šī lieta saista viņu?

MINISTRŠ: Es negribu nostādīt jūs šajā dilemmā mana dēla dēļ.

KARALIENE: Mēs jau teicām, ka lieta vairs neskar tikai tavu dēlu.

MINISTRŠ: Es esmu pateicīgs, Jūsu Majestāte, bet..

KARALIENE: Šī lieta ir par lielu, lai būtu tikai personīga. Un viņi visi to zina – labākie un varenākie karalistes vadītāji! Tomēr viņi negrib zināt un ignorē to. Viņiem ir vāja interese, jo viņiem nav gribas un varenuma.

KARALIS: Mana dārgā, Jūsu Majestāte..

KARALIENE: Klusē, tu nonīkušais vārguli! Atstāj to manā varā!

KARALIS: Tu gribi, lai es atstāju tev troni?

KARALIENE: Nē, mans kungs! Tavs tronis šeit mani neinteresē un nekārdina. Es tikai gribu, lai tu man ļauj rīkoties.

KARALIS: Neesi ietiepīga, mana dārgā! Tu neko nevari izdarīt. Tu gribi uzbrukt un cīnīties kā skudras, bet ir neiespējami, ka tas notiks.

KARALIENE: Kāpēc ne?

KARALIS: Jautā cienījamajam Zinātniekam! Viņam ir atbilde.

KARALIENE: Runā, cienījamais Zinātniek!

KARALIS: Runā un pasaki viņai, kāpēc skudras zina kara metodes un mēs ne?! Pasaki un izskaidro viņai!

ZINĀTNIEKŠ: Vispirms, skudrām ir kara ministrs.

KARALIENE: Kara ministrs?!

ZINĀTNIEKŠ: Protams. Ministrs, kurš velta visu savu uzmanību armiju regulēšanai. Vai tas būtu saprātīgi, ka visas šīs milzīgās grupas ar tādu disciplīnu un režīmu sistēmu būtu bez kāda, kas ir speciālists šajā režīmā?!

KARALIENE: Vienkāršs jautājums. Kāpēc arī mums nav specializēts Kara ministrs?

ZINĀTNIEKS: Šis jautājums ir politisks, un es nesaprotu politiku. Jautā Viņa Majestātei par to!

KARALIENE: Lūdzu, esi tik labs, Jūsu Majestāte!

KARALIS: Kāds ir jautājums?

KARALIENE: Kāpēc tu nenozīmē specializētu Kara ministru?

KARALIS: Specializētu Kara ministru?! Un vai tas ir manās rokās?! Kur ir viņš? Kur man viņu atrast, un es nozīmēšu viņu amatā! Mēs jau nogurām, meklējot vienu ministru, kurš ir mūsu draugs šeit. Viņš bija labākais un pieņēma, ka viņš ir vispārējais ministrs, kurš nodarbojas ar visu, kaut arī neko nesaprot.

MINISTRS: Ja tu neesi pārliecināts, tad es sagatavošos sava atlūguma iesniegšanai.

KARALIS: Tava atlūguma?! Tu dzirdi?! Šis vienīgais ministrs draud ar atlūgumu!

KARALIENE: Nē, godājamais Ministr. Par tevi ir pārliecināti visi. Un neklausies Karaļa runās – viņš ļauj mēlei skriet pa priekšu!

MINISTRS: Paldies, Viņas Majestātei Karalienei!

KARALIS: Laipnā Karaliene!

KARALIENE: Tad, cienījamais Zinātniek, visa atšķirība ir tajā, ka skudrām ir specializēts Kara ministrs?

ZINĀTNIEKS: Tas nav viss, kas ir tikai viņām.

KARALIENE: Kas viņām vēl ir?

ZINĀTNIEKS: Prasmīgs Krājumu ministrs.

KARALIENE: Krājumu ministrs?!

ZINĀTNIEKS: Prasmīgs, jo operatīvi uzkrāj ēdienu noliktavās. Un šāds milzīgs līmenis ir neiespējams, ja vien aiz tā nav kāda ievērojama ekonomiska plānošana.

KARALIS: Mums tāds neeksistē, jo mums nav vajadzības pēc krājumiem vai Krājumu ministra. Tu neatradīsi mums ēdiena krīzi, un mums nav vajadzība pēc plānošanas un uzkrāšanas.

ZINĀTNIEKS: Patiešām. Mūsu ekonomika virzās ar tīru veiksmi. Un šis ir tas, ar ko mēs lepojamies.

KARALIENE: Mēs lepojamies ar to?!

KARALIS: Protams, mana dārgā. Protams! Mums jālepojas ar to, ne jānoniecina tas.

ZINĀTNIEKS: Apstiprinot Jūsu Augstības viedokli, mums ir iezīme, kas skudrām neeksistē. Pēcnācēju ierobežošana! Skudras ļauj savam skaitam palielināties aizvien vairāk, kas dzen viņas ēdienu un krājumu krīzē, un vajadzība pēc ēdiena noved līdz karam.

KARALIS: Patiešām. Mums neeksistē vajadzība pēc ēdiena un ēdienu noliktavām, un kara.

ZINĀTNIEKS: Tāpēc mēs esam augstākas kārtas radījumi.

KARALIS: Bez šaubām. Mēs neuzbrūkam dzīvjiem radījumiem. Un nenodarām nevienam kaitējumu. Un mēs nepazīstam alkatību un vēlmi krāt lietas.

KARALIENE: Nav atrasti pārāki radījumi par mums?

ZINĀTNIEKS: Nē. Mēs esam pārākie radījumi uz zemes.

KARALIENE: Tas ir pareizi. Tomēr mēs daudz ciešam no tiem zemākajiem radījumiem.

ZINĀTNIEKS: Mazvērtīgums ir pastāvīgs nepatīkšanu cēlonis. Tomēr mums ir jābūt pacietīgiem, mēs nevaram piemērot zemākos radījumus mūsu līmenim. Katram ir sava daba, un katram sava vide un savi apstākļi. Skudrai, piemēram, svarīgākais ir viņas ēdiens, kamēr mums vissvarīgākais pār to ir šīs zināšanas.

KARALIENE: Zināšanas?!

ZINĀTNIEKS: Dabiski. Šīs garās ūsas, kas mums ir, mēs tās nelietojam tikai, lai pieskartos ēdienam. Drīzāk mūsu dzīvē ir daudzas lietas, kam mēs ar tām pieskaramies, un tās nav ēdamas. Lai izpētītu to dabu un atklātu to patiesību. Vai ar jums tā reizēm nenotiek, Jūsu Augstība?

KARALIENE: Patiešām. Patiešām. Tas man daudz nozīmē, pieskarties ar manām ūsām svešādiem materiāliem, lai arī nekāroju tos apēst. Drīzāk aiz mīlestības pret zinātkāri.

ZINĀTNIEKS: Jā. Mīlestība pret zinātkāri. Mīlestība pret zināšanām. Vēlēšanās zināt.

KARALIS: Un tu saki, mana dārgā karaliene, ka mēs esam bez gribas?! Mēs esam spēcīgākie zemes radījumi. Vai tas tā nav, godājamais Zinātniek?

ZINĀTNIEKS: Noteikti, Jūsu Majestāte!

KARALIS: Vai skudras ir stiprākas par mums? Neiespējami! Viņas nepazīst mūs. Viņas zina tikai, kā apēst mūs. Tomēr viņas nezina, kas mēs esam. Vai skudras pazīst mūs?

ZINĀTNIEKS: Nē, protams.

KARALIS: Vai viņām ir kaut mazākās zināšanas par mūsu patiesību? Par mūsu dabu? Vai viņas apzinās, ka mēs esam domājoši radījumi?

ZINĀTNIEKS: Visa informācija par mums, kas viņām ir, ir tā, ka mēs esam ēdiens viņām.

KARALIS: Un šajā gadījumā, salīdzinot ar mums, viņas ir zemāki radījumi.

KARALIENE: Tas neaizliedz viņām apēst mūs. Mums ir jāatrod ceļš, kā pasargātu sevi no viņu kaitējuma.

KARALIS: Vienīgais ceļš mums ir nenokrist uz savas muguras!

KARALIENE: Tas tad tev ir viss risinājums?

KARALIS: Tāds ir mums visiem.

KARALIENE: Īsumā mēs pabeidzām tur, kur mēs sākām. Tas ir nulle. Nulle. Nulle! Mūsu tikšanās un mūsu diskusija, un mūsu pētījums, viss ir nulle, nulle, nulle.

ZINĀTNIEKS: Pētījumā neatrodas tāda lieta kā nulle. Visi meklējumi ir noderīgi. Mūsu ūsas, kas pieskaras lietām, iegūst labumu, līdz mēs pilnībā aptveram šo lietu patiesību. Un, saistībā ar to, es pirms brīža teicu, ka esmu atgriezies no svarīga atklājuma, bet neatradu nevienu no jums gatavu klausīties.

KARALIS: Ā. Jā. Man liekas, ka es dzirdēju no tevis šīs ziņas. Kāds ir šis atklājums? Runā. Es esmu gatavs klausīties.

ZINĀTNIEKS: Šis ezers...

KARALIS: Kāds ezers? Ā. Jā. Tiešām. Tu stāstīji mums par ezeru, un es gribēju, lai tu aizved mūs, mani un karalieni, to apskatīties.

ZINĀTNIEKS: Un mēs bijām gatavi iet, bet tad atnāca Priesteris.

KARALIS: Jā! Jā, tiešām. Tad iesim! Nāc ar mums tagad. Tas būs noderīgāk no Priestera nekā runāt par māņticību un nereāliem plāniem! Lūdzu, mana dārgā, Jūsu Augstība!

KARALIENE: Es neiešu kopā ar jums. Es palikšu šeit, un Ministrs paliks kopā ar mani. Viņš, dabiski, nav tādā psiholoģiskā stāvoklī, kas ļautu viņam skatīt ainavas.

KARALIS: Kā jūs abi vēlaties. Un tu, izcilais Priesteri! Vai nāksi kopā ar mums?

PRIESTERIS: Šim atklājumam man nav nekādas nozīmes.

KARALIS: Tad vadi mūs, Zinātniek!

(Aiziet Karalis un Zinātnieks. Paliek Karaliene, Ministrs un priesteris)

KARALIENE: Man ļoti žēl par tavu zaudējumu, Ministr! Tomēr man ir žēl un esmu nomākta par mana vīra kaunpilno attieksmi!

MINISTRS: Nevainojiet savu vīru, Jūsu Majestāte! Jūsu vīrs karalis nav spējīgs neko darīt.

KARALIENE: Viņš vismaz ir spējīgs būt nopietns un būt situācijas līmenī.

MINISTRS: Situācija ir grūta.

KARALIENE: Patiešām. Un tai vajag kādu, kas būtu pietiekami spēcīgs, lai stātos tai pretī. Tomēr mans vīrs par nožēlu ir pārāk vāja persona. Vai jūs neesat to ievērojis?

MINISTRS: Mēs paļaujamies uz jums, Jūsu Majestāte!

KARALIENE: Ja es nebūtu viņa pusē, ko viņš darītu? Dziļi sevī viņš to jūt. Es esmu spēcīgāka personība nekā viņš, tomēr viņš pastāvīgi cenšas sevi apmānīt un izlikties lieliskāks.

MINISTRS: Visiem mums ir sava daba un manieres. Tā vai citādi sirdī viņš ir labs.

KARALIENE: Es nevaru to noliegt. Viņš tiešām ir labs, bet..

PRIESTERIS: Bet viņa sekošana šim Zinātniekam – ateistam un klausīšanās viņa muļķībās nesola neko labu.

MINISTRS: Viņš arī daudz klausās tevī, godājamais Priesteri!

PRIESTERIS: Tāpat kā viņš daudz klausās arī tevī, cēlais Ministr!

MINISTRS: Viņš klausās visos. Un visās lietās. Ir taisnīgi mums teikt, ka viņam ir atvērts prāts.

KARALIENE: Tu viņu aizstāvi visās lietās, jo bez viņa tu būtu bez darba!

MINISTRS: Es, Jūsu Majestāte?

KARALIENE: Jā, tu! Tu it īpaši. Priesterim ir lietas, kas viņu okupē. Un Zinātniekam ir lietas, kas nodarbina viņu, bet tev, Ministr, nav citu lietu, ar ko nodarboties, bez Karaļa.

MINISTRS: Un tu, Jūsu Majestāte! Tu esi Karaliene, un Karaliene...

KARALIENE: Sprotams. Viņai arī nav ko darīt bez karaļa. Es zinu.

MINISTRS: Atvainojiet!

KARALIENE: Neatvainojies! Mana pozīcija ir tāda pati kā tava pozīcija. Es to zinu. Bet atšķirība ir tāda, ka es esmu sieviete. Un viņš pastāvīgi grib man atgādināt, ka viņš ir vīrietis un ka viņām ir garākas ūsas nekā man.

(Parādās tarakāns, un viņš dzied)

TARAKĀNS (dzied): Ak, nakts, ak, acis,

Kuras laikā aizveram acis

Par dārgo un par draudošo.

Ak, nakts, ak, acis!

Tevī mēs aizveram vienu aci

Un ar otru aci gaidām,

Kad ausīs spožā blāzma.

Ak, nakts, ak, acis!

KARALIENE: Kas dzied?

MINISTRS (skatās): Tas ir tarakāns no pavalstniekiem.

KARALIENE: No pavalstniekiem?! Viņš dzied, un mēs domājam. Mēs no paša rīta domājam par viņa problēmu! Atved viņu šeit.

MINISTRS (saucot viņam): Tu, nāc šurp!

TARAKĀNS (tuvojoties): Jā.

MINISTRS: Kas tu esi?

TARAKĀNS: Kāds, kurš dzied un strādā par dienišķo maizi.

MINISTRS: Tu dziedī, un mēs domājam par tevi.

TARAKĀNS: Un kas tev prasīja domāt par mani? Es domāju par sevi.

MINISTRS: Es esmu Ministrs.

TARAKĀNS (sarkastiski): Tu pagodini mūs!

MINISTRS: Mēs domājam par nopietnu problēmu, kas apdraud tavu dzīvi – tā ir skudru problēma. Tu tagad esi atnācis piemērotā laikā, un mēs gribam, lai tu un citi sadarbotos ar mums. Kā tu domā?

TARAKĀNS: Es domāju, ka jums ir jāļauj man būt, kā esmu.

(Viņš pagriež pret viņu savu muguru un aiziet prom dziedādams):

Ak, nakts, ak, acis,

Kuras laikā aizveram acis...

MINISTRS (Karalienei): Tas neder.

KARALIENE: Tiešām. Tas neder!

(Zinātnieks skatās lejup no ārējās vannas sienas augstākā punkta)

ZINĀTNIEKS (sauc no sienas augstākā punkta): Palīgā! Palīgā!

KARALIENE: Kas notika?

ZINĀTNIEKS: Karalis.

KARALIENE (raizēs): Kas notika ar Karali?

ZINĀTNIEKS: Viņa pēda paslīdēja. Viņš iekrita ezerā!

KARALIENE: Iekrita ezerā?! Cik šausmīgi!

MINISTRS: Karalis ir miris?

ZINĀTNIEKS: Viņš vēl nav miris. Ezers ir sauss – tajā nav ūdens. Tomēr tā siena ir slidena un viņš ir apakšā, cenšoties tikt ārā.

KARALIENE: Mēs palīdzēsim viņam tikt ārā. Palīdziet viņam! Izglābiet viņu! Izglābiet manu vīru, debesu dēļ!

ZINĀTNIEKS (k dziedot): Izglābt, kur jūs! Nav ceļa viņa glābšanai! Ir neiespējami nokļūt pie viņa.

KARALIENE: Noteikti mēs varam kaut ko darīt viņa dēļ. Iesim mēs visi kopā!

ZINĀTNIEKS: Jūs nedrīkstat kustēties! Siena gar ezera robežu ir slidena. Jūsu pēdas var paslīdēt, un jūs arī varat iekrist.

KARALIENE: Mans vīrs noteikti ir jāizglābj! Izglābiet manu vīru! Lūdzu jūs – izglābiet viņu!

MINISTRS: Jā. Karalis noteikti ir jāizglābj!

ZINĀTNIEKS: Nevieni to nevar izdarīt. Viņš ir aizas dziļumā, un siena ir slidena – jūsu pēdas uz tās paslīdēs. Nevieni viņu neizglābs, izņemot viņš pats ar savām pūlēm. Vai arī brīnums no debesīm!

PRIESTERIS: Brīnums no debesīm?! Tagad tu runā par brīnumu no debesīm?!

MINISTRS: Šis ir tavs laiks, Priesteri!

KARALIENE: Jā, es lūdzu tevi, Priesteri, lai tu darītu kaut ko mana vīra labā! Es lūdzu tevi!

PRIESTERIS: Vai tad šis Zinātnieks neteica, ka debesīs neeksistē neviens, kas mūs klausās?!

ZINĀTNIEKŠ: Nepadari to visu par to, ka esi kautrīgs! Katram, kurš tagad var kaut ko darīt, tas ir jādara!

KARALIENE: Jā. Dari kaut ko, Priesteri! Lūdzu!

MINISTRŠ: Tas ir tavs pienākums, Priesteri. Izglābt Karali!

PRIESTERIS: Nav nekas cits manās rokās kā lūgties.

MINISTRŠ: Tad mēs lūdzam tevi, lai tu lūdzies!

PRIESTERIS: Mums visiem ir jālūdz. Pat šim Zinātniekam ir jālūdz kopā ar mums, tomēr viņš to nepieņems.

KARALIENE: Viņš pieņems. Viņš piekritīs mūsu dēļ. Mana vīra dēļ!

ZINĀTNIEKŠ: Es piekritīšu, lai atspēkotu viņa argumentu. Ja tur tiešām ir kāds, kurš klausās mūsu balsis un saprot mūsu valodu; un viņš pievērs uzmanību mūsu lūgšanām, lai ar viņu. Ja ne, mēs neko nezaudēsim.

MINISTRŠ: Viņš ir piekritis.

PRIESTERIS: Šī piekrišana ir skopa.

ZINĀTNIEKŠ: Es teicu jums, ka viņš to izbaudīs un attaisnosies!

MINISTRŠ: Mēs lūdzam tevi, Priesteri! Pakalpo!

KARALIENE: Esi drošs, ka mēs visi kopā ar tevi pieņemam to šajā laikā!

PRIESTERIS: Ne jūs visi.

MINISTRŠ: Tad nepievērs viņam uzmanību! Pieņem, ka viņa šeit nav! Vai ar mūsu trīs balsīm nepietiek?

ZINĀTNIEKŠ: Es jums teicu, ka pievienošu savu balsi jūsu balsīm. Ko viņš vēl vairāk no manis grib?!

PRIESTERIS: Es negribu tavu balsi starp mums. Pietiek ar vienu šaubīgu balsi, lai tā samaitātu pārējās balsis.

ZINĀTNIEKŠ: Kāda nozīme tev ir manai balsij? Tā ir domāta tev vai debesīm?! Es to dodu debesīm, vai nu tu klausies vai neklausies, vai nu tu pieņem vai nepieņem!

MINISTRŠ: Šī runa ir saprātīga.

KARALIENE: Patiešām. Atstāj to debesīm, godājamais Priesteri, un neapgrūtini sevi ar to! Kas zina? Varbūt tā ir pieņemama, un mēs to nezinām.

PRIESTERIS: Lai tā būtu!

KARALIENE: Tad lūdzam visi kopā.

PRIESTERIS: Lūdzam! Paceliet savas rokas kopā ar mani! Ak, dievi!

VISI (viņi paceļ savas rokas un sauc): Ak, dievi! Ak, dievi!

(Priekšskars)

# TAVFĪKA AL HAKĪMA LUGAS „TARAKĀNA LIKTENIS” 1.CĒLIENA LITERĀRĀ ANALĪZE

## **Tēma**

Skudru problēma

Lugas „Tarakāna liktenis” 1. cēlienā pastāv un mainās vairākas tēmas, bet galvenā tēma, kas caurvijas visiem notikumiem un situācijām, ir tarakānu problēma ar skudrām. Skudras ir mūžīgs drauds, kas apēd viņu ziedojumus, apēd pašus tarakānus, kad tie ir nespēcīgi, un apdraud viņu eksistenci. Arī lielākā daļa konfliktu 1. cēliena varoņu vidū sākas ar skudru draudu apspriešanu, kā rīkoties, kad par skudru jaunāko upuri ir kļuvis Ministra dēls.

## **Konflikti**

- Tarakāni un skudras

Tarakāniem ir mūžsena problēma ar skudrām. Lai gan tarakāni ir lielāki, tie nedrīkst nokrist uz muguras, jo tas ir līdzvērtīgs nāvei. Otrādi viņi nespēj apgriezties un tādējādi kļūst par vieglu mērķi skudrām, kas uzbrūk armijās un aiznes kritušo tarakānu uz saviem „ciematiem un pilsētām”, kur tas kalpo par barību. Tas ir, iespējams, arī tādēļ, ka tarakāni pēc savas dabas ir vientuļnieki, kas iet katrs savu ceļu, un, kad kāds krīt, tad neviens nespēj tam palīdzēt, bet skudras vienmēr uzturas armijās:

„KARALIS: Vai tu esi aizmirsusi mūsu sugas iezīmi? Mēs neesam tādi kā tie mazie radījumi, kurus sauc par „skudrām”. Tos, kas sapulcējas kopā tūkstošiem katrā laikā mazākā iemesla dēļ.”

- Karalis un Karaliene

Karalis un Karaliene cēliena sākumā sāk strīdu par to, vai viņi ir vienādās pozīcijās. Karalis uzskata sevi par pārāku, bet Karaliene tam nepiekrīt. Viņa uzskata, ka ir līdzvērtīgā pozīcijā, ieņemot amatu kā Karaliene, jo starp Karali un Karalieni nav atšķirības. Karalis tam nepiekrīt, kā iemeslus minot, ka viņš ir Karalis, viņš ir vīrietis un viņam ir garākas ūsas:

„KARALIENE: Un es esmu tev vienlīdzīgi līdzīga. Starp mums nav atšķirības.

KARALIS: Atšķirība eksistē.

KARALIENE: Un kāda, lūdzu, būtu šī atšķirība?

KARALIS: Ūsas.”

Viņu abu konflikts ir ne tikai par līdzvērtību, bet arī par to, pēc karaļa uzskatiem, ka Karaliene vienmēr cenšas samazināt viņa autoritāti:

„KARALIS: Un manu autoritāti. Tu vienmēr centies samazināt manu autoritāti.”

Karaliene turklāt apsūdz Karali skudru problēmas nerisināšanā:

„KARALIENE: Neatgādini man par skudrām! Karalis kā tu, kas apgalvo, ka viņam ir nozīmīgums un autoritāte, bet nezina, kā atrisināt skudru problēmu!”

Pati Karaliene savos uzskatos ir konfliktā. Lai gan viņa apgalvo, ka ir līdzvērtīga Karalim, tomēr viņa sevi uzskata par stiprāku personību, ko arī atzīst galma Ministram un Priesterim:

„KARALIENE: Ja es nebūtu viņa pusē, ko viņš darītu? Dziļi sevī viņš to jūt. Es esmu spēcīgāka personība nekā viņš, tomēr viņš pastāvīgi cenšas sevi apmānīt un izlikties lieliskāks.”

- Karalis un Ministrs

Karalis un Ministrs nonāk konfliktā pēc Ministra dēla nāves, kad Ministrs vēlas doties uzbrukumā skudrām atriebības dēļ, bet Karalis to uzskata par muļķīgu ideju:

„MINISTRS: Man ir ideja. Es domāju, Jūsu Majestāte, ka mēs varētu aizslaucīt skudras ar viņu pašu ieročiem!”

Ministrs vēlas izveidot tādas pašas armijas kā skudrām, kas varētu iznīcināt skudras, bet tas nav tarakānu dabā, pulcēties kopā, tāpēc Karalis šo ideju izsmej un noklausās līdz galam tikai Karalienes dēļ:

„KARALIS: Tas ir skaidri acīmredzams, ka tā nav pieņemama un saprātīga.”

Turklāt parādās arī Karaļa uzskati par Ministra idejām kā tādām:

„KARALIS: Jā! Kādu viedokli. Runā! Ātri! Tas ir viens no tava amata pienākumiem, ka tu izsaki viedokli. Un es izsmiešu to.”

Karalis neuzticas Ministra idejām un uzskata tās par muļķīgām, galu galā ne jau viņš iecēla Ministru amatā – Ministrs iecēla pats sevi, un Karalis viņu apstiprināja tikai tādēļ, ka viņš bija vienīgais, kas pieteicās. Ministrs ir sāpināts par šādu Karaļa viedokli:

„KARALIS: Mēs jau nogurām, meklējot vienu ministru, kurš ir mūsu draugs šeit. Viņš bija labākais un pieņēma, ka viņš ir vispārējais ministrs, kurš nodarbojas ar visu, kaut arī neko nesaprot.

MINISTRS: Ja tu neesi pārliecināts, tad es sagatavošos sava atlūguma iesniegšanai.”

- Zinātnieks un Priesteris

Zinātnieka un Priestera konflikts veidojas reliģijas dēļ. Zinātnieks ir praktisks tarakāns, kas tic zinātnei un eksperimentu pierādītiem rezultātiem, nevis Priestera dieviem, kuru eksistence nav pierādīta:

„ZINĀTNIEKS: Es arī esmu negribīgs. Es, protams, neticu šādām metodēm!”

Priesteris dalās savās atmiņās par notikumu, kad dievi izglāba viņa dzīvību pēc viņa lūgšanas, bet Zinātnieks netic, ka lūgšanai būtu kāda saistība ar apkārtējiem notikumiem. Viņš to sauc par sakritību:

„ZINĀTNIEKS: Uz šo jautājumu zinātne nevar atbildēt. Tomēr es šaubos, ka tajā atrastos kāda sakarības starp šī Priestera lūgšanu un mākoņa parādīšanos.

PRIESTERIS: Un kā tad šis mākonis parādījās pēc manas lūgšanas?

ZINĀTNIEKS: Tīra sagādīšanās.

PRIESTERIS: Zaimošana! Asa atteikšanās!”

Priesteris ir dziļi reliģiozs tarakāns, kas uzskata Zinātnieku par zaimotāju un ateistu, kurš runā muļķības:

„PRIESTERIS: Bet viņa sekošana šim Zinātniekam – ateistam un klausīšanās viņa muļķībās nesola neko labu.”

Zinātnieks netic brīnumiem, bet brīdī, kad Karalis ir jāglābj, viņš ir gatavs ticēt visam, kas varētu palīdzēt:

„ZINĀTNIEKS: Neviena viņu neizglābs, izņemot viņš pats ar savām pūlēm. Vai arī brīnums no debesīm!

PRIESTERIS: Vai tad šis Zinātnieks neteica, ka debesīs neeksistē neviens, kas mūs klausās?!”

Priesteris to uzskata par liekulību, un tas saasina viņu jau esošo konfliktu, jo Priesteris uzskata, ka Zinātnieka dievu noliegšana un neticība sabotēs citu lūgšanas:

„PRIESTERIS: Es negribu tavu balsi starp mums. Pietiek ar vienu šaubīgu balsi, lai tā samaitātu pārējās balsis.”

Zinātnieks ar Priesteri turpina strīdēties, jo Zinātnieks uzskata, ka viņa balss ir paredzēta dieviem, nevis Priesterim, tādējādi lūgšana Karaļa glābšanai vieno visus tarakānus uz noteiktu laiku, kas paredzēts vienai lūgšanai.

- Karalis, Ministrs, Zinātnieks, Karaliene un Priesteris

Šī konflikta galvenā iemesls ir atalgojums dieviem. Priesteris uzskata, ka Dieviem vienmēr ir jādod upuris, tad viņi uzklausa lūgšanu un izvēlēsies, vai pieņemt upuri – tā viņš vienmēr ir

rīkojies, tas atbilst viņa ticības principiem. Karalis ir kategoriski pret to – uzskata to par lieku laika šķērdēšanu, jo jau agrāk dotos upurus dievi nekad nav pieņēmuši – tos ir paņēmušas skudras:

„KARALIS: Jā, mēs ticam. Tomēr upurēšanas lietā tu kļūsti apnicīgs. Un senatnē ir noticis, ka mēs piedāvājām dažus upurus, ko tu pieprasīji, bet tie nerādīja nekādu rezultātu.

PRIESTERIS: Rezultāti nav manās rokās. Es piedāvāju upurus, un dievi ir brīvi tos pieņemt vai no tiem atteikties.

ZINĀTNIEKS: Tavi dievi mūžīgi atsakās no šiem upuriem, un tos pieņem nekas cits kā skudras.”

Ministrs un Zinātnieks piekrīt, tiesa gan, katrs savu iemeslu dēļ – Ministrs ir psiholoģiski pārāk vājš, lai nodarbotos ar upuru meklēšanu, kamēr Zinātnieks vienkārši netic šādām metodēm, ko pierāda viņa jau esošais konflikts ar Priesteri.

Karalis, Ministrs un Zinātnieks cenšas pārliecināt Priesteri, lai tas lūdz dieviem pieņemt lūgšanu bez upura, kā argumentu izmantojot faktu, ka viņi visi strādā bez atalgojuma:

„KARALIS: Klausies, Priesteri, lūdz no dieviem, lai viņi mums palīdz bez izmaksām!

PRIESTERIS: Jūs gribat, lai viņi kalpo jums par brīvu?!”

Priesteris ir šokēts, un, kad Karalis liek Priesterim uzstādīt savus noteikumus par bezmaksas palīdzību, tādējādi cenšoties mainīt lūgšanas paradumus, Priesteris atsakās:

„PRIESTERIS: Klasificē to, kā gribi! Tomēr es nevaru neko prasīt dieviem un būt tukšām rokām.”

Konflikts saasinās, kad Zinātnieks sāk apšaubīt dievu ticību Priesterim. Priesteris apstiprina, ka dievi ir viņu reiz uzklaušījuši un izglābuši no nāves, kad viņš lūdza no sirds, pat bez upura. Šis fakts, ko Priesteris lietoja savā labā kā dievu ticības apliecinājumu, tiek pavērsts pret viņu argumentā, ka, ja reiz lūgšana ir jau bijusi uzklaušīta bez maksas, tad dieviem tā ir jāuzklauša vēlreiz. Tikai Priesterim ir nelokāma ticība un pārliecība – Karalis mēģina locīt reliģiju pēc savas patikšanas:

„KARALIS: Dabiski, ka es sekoju tavam piemēram šajā lietā. Klausies, cienījamais Priesteri, es ticu, man ir jātic, ka tava lūgšana bija noderīga, un, cik ilgi tā ilgst, tava lūgšana jau ir izmantota un guvusi panākumus vienreiz, un noteikti, ka tā gūs panākumus citu reizi, un tāpēc es lūdzu, lai tu lūdzies un lūdzies ilgi!”

Priesteris zaudē argumentā un, nerodot citu iespēju, piekrīt lūgties bez upura.

- Karaliene un Karalis, Zinātnieks, Priesteris

Galms vēro, kā garām aiziet skudru procesija, nesot Ministra dēlu, un ir šokā. Karaliene vēlas, lai Karalis, Zinātnieks, Priesteris un Ministrs nekavējoties uzbrūk skudrām un izglābj Ministra dēlu:

„KARALIENE: Kāds pētījums un kādi viedokļu virzieni? Šīs skudras ir tieši pretī jums! Nesot Ministra dēlu ēdienam! Viņu pagatavos maltītē. Vai tas ir tik grūti jums, kas esat četri lempīgi vīri, uzbrukt un satriekt viņas, un izglābt Ministra dēlu?”

Diemžēl šie četri vīri ir pārāk glēvulīgi un, izdomājot dažādus attaisnojumus ar pamatojumu, ka viņu amatā neietilpst karošana, atsakās doties glābšanas misijā. Karaliene ir satriekta par viņu uzvedību un ir gatava pati glābt Ministra dēlu nedomājot:

„KARALIENE: Tad iešu es. Es esmu Karaliene, un es neteikšu, ka esmu Karaliene. Es drīzāk esmu sieviete. Stāviet, vīri, ar saliktām rokām atbalstā un atvieglotumā, kamēr sievietes iet karā!”

Karalis cenšas atturēt viņu no došanās, bet Karaliene ir stūrgalvīga, līdz Karalis apliecina viņai, ka viņas pūliņiem nebūs nekādas jēgas:

„KARALIS: Neesi ietiepīga, mana dārgā! Tu neko nevari izdarīt. Tu gribi uzbrukt un cīnīties kā skudras, bet ir neiespējami, ka tas notiks.”

Karalienes uzmanība tiek novērsta no momentānas došanās, un viņa uzklausa Zinātnieka argumentus par to, kāda ir atšķirība starp skudru armiju sistēmu un tarakānu valdību.

- Karaliene, Ministrs kā galma pārstāvji un pavalstnieki

Tarakānu galms ir pašiecelts, un tas sākās ar Karali, kas iecēla sevi šajā amatā savu garo ūsu un iedomības dēļ – citi tarakāni atteicās salīdzināt ar viņu ūsas un viņš pieņēma, ka būs Karalis:

„KARALIS: Nē, viņi nekavējoties padevās man, sakot, ka viņiem nav laika, lai mērītu ūsas.

KARALIENE: Un šādi tu spontāni kļuvi par Viņa Majestāti!”

Pārējais galms veidojas no Karalienes, kas par tādu kļuva, jo ir Karaļa sieva, un Ministra, Zinātnieka un Priestera, kas savos amatos iecēla sevi paši ar Karaļa apstiprinājumu, jo viņam vajadzēja kādu, kas viņu sauktu par Karali. Citiem tarakāniem jeb pavalstniekiem galms kā tāds neinteresē, ko viņi apliecināja, atļaujot Karalim par tādu kļūt ar noteikumu, ka:

„KARALIS: Viņi tikai teica, ka, kamēr tituls padara mani laimīgu un pozīcija sagādā man baudu, es varu darīt, kā gribu. Un, kamēr tas viņiem neko neizmaksā un nav jāgādā man ēdiens, viņi neaizliedz man saukt sevi, kā man patīk.”

Karalienes, Ministra un pavalstnieku konflikts ir pavalstnieku vienaldzības dēļ. Viņi cenšas atrisināt skudru problēmu un aicina palīgā vienu no pavalstniekiem, bet viņš izsaka visu tarakānu viedokli savā atbildē:

„MINISTRS: Mēs domājam par nopietnu problēmu, kas apdraud tavu dzīvi – tā ir skudru problēma. Tu tagad esi atnācis piemērotā laikā, un mēs gribam, lai tu un citi sadarbotos ar mums. Kā tu domā?

TARAKĀNS: Es domāju, ka jums ir jāļauj man būt, kā esmu.”

Karaliene un Ministrs ir šokēti par šo vienaldzību, jo viņi cenšas atrisināt problēmu, kas skar visus, bet pavalstniekiem tas neinteresē. Viņi dzīvo savu dzīvi un domā tikai par sevi, pierādot, ka pāris tarakānu pēkšņi izveidota monarhija nav guvusi, t.s., pavalstnieku atbalstu:

„MINISTRS: Tu dziedī, un mēs domājam par tevi.

TARAKĀNS: Un kas tev prasīja domāt par mani? Es domāju par sevi.”

### **Lugas 1. cēliena uzbūve**

Lugas pirmajā cēlienā parādās galma tarakānu attieksme citam pret citam un to attiecības. Remarkas ir minimālas, galvenokārt tikai pasvītrojot varoņu sakāpinātās emocijas vai paziņojot par kāda ierašanos un aiziešanu, lai lasītājs neapjuktu, kad kāds no varoņiem nav aizgājis, bet ilgāku laiku klusē, un aktieri zinātu savu darbību. Galvenās remarkas ir tās, kurās tiek izklāstīts apkārtējās vides izskats gan no tarakānu viedokļa, gan kā tas īstenībā izskatās cilvēkiem, piemēram, lielais tarakānu ezers patiesībā ir vanna.

Dialogi ātri mainās no vienas personas uz otru un bieži pāriet polilogos. Varoņu runātais tiek veidots salīdzinoši īsos, konkrētos teikumus, bez izplūšanas garos, bezjēdzīgos monologos. Autors lugā izmanto vārdu atkārtošanos, kad viena varoņa teikto atkārtoti otrs varonis, tā konkretizējot ritošā dialoga tēmu un varoņu attiecības, veidojot ritmu, kā arī paužot varoņu sarkasmu, kas pavada gandrīz katru kāda varoņa neveiksmīgo vai nesaprātīgo ideju.

Lugas pirmā cēliena darbība sākas ar Karaļa un Karalienes dialogu, kas ātri izvēršas strīdā par katra nozīmīgumu, viņu vienlīdzību un Karalienes brīvību darīt, ko viņa vēlas. Karaļa un Karalienes attiecībās ir vērojama vīrieša un sievietes dinamika un raksturīgās iezīmes – Karalis ir attēlots kā iedomīgs muļķis, kas tikai lepojas ar titulu titula pēc, bet karaliene ir vieglprātīga un spontāna, bet ar pietiekami daudz saprāta, lai apturētu Karaļa muļķīgās kļūdas vai vismaz liktu tam tās labot. Parādās abu varoņu iedomība – Karaliene nespēj agrāk piecelties, jo viņai ir jāuzkrāsojas, un ir ļoti augstās domās par savu izskatu. Karalis daudz neatšķiras no viņas, jo sevi iecēla karaļa amatā savu garo ūsu dēļ, un, izrādās, ka viss galms ir pašiecelts ar Karaļa

apstiprinājumu. Karaliene strīdā par nozīmīgumu pievēršas skudru problēmai, jo skudras nogalina un apēd neveiksmīgos tarakānus, kas nokrīt uz muguras, tā iezīmējot galveno tēmu visa pirmā cēliena garumā.

Pirmajā cēlienā sarežģījums iestājas, kad ierodas Ministrs un paziņo par sava dēla slepkavību, ko izdarījušas skudras. Viņš piedāvā doties uzbrukumā tām. Tālāk sarežģījumā tiek iesaistīti Zinātnieks un Priesteris, katrs piedāvājot savas idejas cīņai ar skudrām. Zinātnieks apšaubā Ministra ideju, izveidot armijas kā skudrām, un Priesteris var piedāvāt tikai lūgšanu ar upura palīdzību. Diemžēl neviena no šīm idejām nerod pilnīgu galma atbalstu, tā sarežģījumu paplašinot. Tarakāni neatbalsta cits citu, tikai apšaubā vai nevēlas piepūlēties, ko izraisītu šo ideja risināšana dzīvē.

Kāpinājums iestājas, kad tarakāniem paiet garām skudru procesija, nesot Ministra dēlu, un Karaliene apsūdz pārējos galma tarakānus nekā nedarīšanā, jo tie nevēlas glābt Ministra dēlu. Zinātnieks pēc Karaļa norādījuma izskaidro Karalienei atšķirību starp skudru organizēto vadības sistēmu un tarakānu vientuļo pastāvēšanu, kas ir par iemeslu, kādēļ skudras vienmēr uzvar tarakānus. Beigās Karalis un Zinātnieks nolemj apskatīt lielo ezeru, par ko ieradās stāstīt Zinātnieks, atstājot Karalieni, Ministru un Priesteri vienus.

Cēliena kulminācija ir brīdī, kad Zinātnieks parādās un paziņo, ka Karalis ir iekritis ezerā un netiek no tā ārā, jo sienas ir slidenas. Viss galms ir satraucies un nezina nekādu veidu, kā palīdzēt Karalim, pašiem neriskējot ar tādu pašu likteni, un atrisinājumā nolemj lūgties, cerot uz brīnumu, kas izglābs Karali.

### **Lugas varoņi un to savstarpējās attiecības**

Lugas pirmā cēliena galvenie varoņi ir tarakānu Karalis, Karaliene un Ministrs. Karalis ir iedomīgs tarakāns, kas sevi iecēlis Karaļa amatā savu garo ūsu dēļ:

„KARALIS: Par manu ūsu garumu. Es nekavējoties piecēlos un izaicināju visus tarakānus, lai salīdzinātu viņu ūsas ar savām ūsām. Un, ja būtu redzams, ka manas ūsas ir garākas par viņu ūsām, tad es kļūtu par karali pār visiem.”

Pārējie tarakāni bija pārāk aizņemti ar savu dzīvi, lai salīdzinātu ūsas un ļāva Karalim par tādu kļūt, ja vien viņiem tas nekā neizmaksās. Karalis savu galmu – Zinātnieku, Ministru un Priesteri pats nav iecēlis, viņš pieņēma viņu pieteikšanos šiem amatiem, tādēļ ka viņam galms kā tāds bija vajadzīgs, jo tas Karalim ir nepieciešams:

„KARALIENE: Un kas tevi vilināja pie viņu potenciāliem?”

KARALIS: Nepieciešamība. Neviens cits kā tikai viņi vēlējās atrasties manā tuvumā. Viņiem ir nepieciešamība pēc kāda, kam stāstīt savas muļķības, un man ir nepieciešamība pēc sabiedrotiem, kas mani sauktu par Viņa Majestāti.”

Tādējādi Karalis savus padotos īpaši neklausās, jo labāk darbojas pēc savām idejām.

Karalis iecēla Karalieni par tādu, jo viņa ir viņa sieva un viņš viņu mīl, bet viņu attiecību galveno ideju var izskaidrot ar šo citātu:

„KARALIS: Lūdzu, bez ironijas! Man ir mūžīgi augoša sajūta, ka tu vienmēr centies samazināt manu nozīmīgumu.”

Savā karaļa amata darbībā Karalis ir pasīvs, vairāk izbaudot apmierinājumu, ko viņam dod tituls, mazāk pildot savas oficiālās amata funkcijas, ko pierāda viņa rīcība skudru problēmas jautājuma risināšanā. Viņš liek citiem nākt klajā ar idejām, kamēr pats visas noraida. Kad tas neved pie nekāda rezultāta, viņa attaisnojums ir vienkāršs:

„KARALIS: Redzot, ka tu zini šo visu: kāpēc tu šodien liec man to atrisināt? Kāpēc tai jābūt mani nelaimei, es jautāju, no visiem tiem tēviem un vecotēviem, kas bijuši pirms manis, kas pētījuši šo svarīgo lietu, un man vienam ir jāatrod risinājums?!”

Karaliene ir iedomīgs, spontāns un diezgan vieglprātīgs tarakāns, kas ir ļoti augstās domās par sevi:

„KARALIENE: Tāda karaliene kā es manā pozīcijā ar manu skaistumu un manu eleganci, un greznumu..”

Karaliene uzskata sevi esam vienlīdzīgā stāvoklī ar Karali par spīti viņa iebildumiem, kaut arī viņš atzīst, ka viņa ir brīva darīt, ko vēlas. Savā darbībā Karaliene ir aktīva, vairāk rīkojoties jūtu vadīta, nedomājot, ko pierāda viņas neapdomātā vēlme uzbrukt skudrām bez cīņas plāna.

Par spīti uzskatiem par vienlīdzību, Karaliene ir pārliecināta, ka viņa ir spēcīgāka personība nekā Karalis – viņa ir gatava rīkoties, kamēr Karalis vēl tikai domā:

„KARALIENE: Ja es nebūtu viņa pusē, ko viņš darītu? Dziļi sevī viņš to jūt. Es esmu spēcīgāka personība nekā viņš, tomēr viņš pastāvīgi cenšas sevi apmānīt un izlikties lieliskāks.”

Kaut arī Karaliene strīdas ar Karali par gandrīz visu, viņa tomēr Karali mīl, tāpat kā viņš – viņu. Viņa necenšas atņemt viņam troni un atbalsta viņa esamību amatā, un brīdī, kad Karalis ir briesmās, viss aizvainojums un niknums zūd un paliek tikai rūpes par viņas vīru, pat ne vairs Karali:

„KARALIENE: Mans vīrs noteikti ir jāizglābj! Izglābiet manu vīru! Lūdzu jūs – izglābiet viņu!”

Ministrs ir iecēlis pats sevi šajā amatā, un Karalis viņu apstiprināja, jo viņš bija vienīgais, kas pieteicās, turklāt:

„KARALIENE: Un kādi ir tava Ministra talanti?

KARALIS: Viņa izkoptā interese, piedāvājot neērtas problēmas un pieminot kaitinošas ziņas.”

Ministrs lugas pirmajā cēlienā ir bēdu pārmākts, jo skudras ir nogalinājušas viņa dēlu, un savu personīgo traģēdiju pasludina par nacionālu nelaimi visai tarakānu valstij, un nepacietīgi ierosina doties uzbrukumā skudrām, izveidojot pašiem savu armiju. Šī nepacietība parādās visa pirmā cēliena laikā.

Ministrs ir labās attiecībās ar visiem tarakāniem, brīžiem darbojoties kā vidutājs. Viņš ir pilnīgs monarhijas atbalstītājs un pilnībā atbalsta Karali:

„MINISTRS: Pirms jums, Jūsu Majestāte, mēs dzīvojām primitīva barbarisma laikā! Mums nebija ne karaļa, ne ministra! Un tad nāci tu, lai kāptu tronī ar savu sapratni par struktūru un savu pamatoto domāšanu!”

Šis atbalsts Ministram nodrošina darbu, jo pēc Karalienes teiktā Ministram nebūtu darba, ja nebūtu Karaļa.

Par spīti viņa mudināšanai doties karā ar skudrām, Ministrs nevēlas ne uzbrukt skudrām, kas nes viņa dēlu, ne meklēt tarakānus, no kuriem izveidot armiju, atrodot aizbildinājumu savā vārgajā dvēseles stāvoklī pēc dēla nelaimīgās nāves:

„MINISTRS: Arī, kurš viņus meklēs un atgriezīsies ar viņiem? Es personīgi esmu negribīgs. Mans dvēseliskais stāvoklis to neatļauj.”

Viņš ērtāk jūtas, dodot idejas un liekot citiem darboties, kamēr pats stāv malā vērojot.

Zinātnieks un Priesteris darbojas lugā kā otrā plāna varoņi.

Zinātnieks ir racionālas dabas tarakāns, kas tic eksperimentiem, faktiem un reāliem pierādījumiem. Savā amatā viņu Karalis apstiprināja attiecīgo Zinātnieka talantu dēļ:

„KARALIS: Viņa dīvainā informācija par lietām, kas neeksistē nekur citur kā viņa galvā.”

Kad Zinātniekam tiek prasīta palīdzība, viņš pieprasa precīzas definīcijas par to, kādi tieši būs viņa uzdevumi, jo zinātne sastāv no definīcijām:

„ZINĀTNIEKS: Precīzi definējiet, kas tiek pieprasīts! Precīzi, kas no manis tiek pieprasīts? Zinātnē noteikti jābūt precīzām definīcijām.”

Zinātnieks ir tarakāns, pie kā visi griežas, kad kaut kas nav zināms un ietilpst zinātnes laukā. Viņam ir atbildes par to, kāpēc tarakāni nesapulcējas baros, bet izvēlas klīst pa vienam, kas ir drauds tarakāniem, un kāpēc skudras, kaut mazas, ir tik neuzveicamas barā, un kādēļ tarakāni ir visvarenākie radījumi uz zemes. Viņš paļaujas tikai uz pierādītiem faktiem un saviem novērojumiem, kas ir par iemeslu viņa naidīgajām attiecībām ar Priesteri, kurš paļaujas uz savu

ticību bez reāla pamata. Viņa vienīgais pamatojums ir tas, ka pēc savas lūgšanas viņš reiz tika izglābts no skudru armijas, ko Zinātnieks uzskata par sakritību:

„ZINĀTNIĒKS: Uz šo jautājumu zinātne nevar atbildēt. Tomēr es šaubos, ka tajā atrastos kāda sakarības starp šī Priestera lūgšanu un mākoņa parādīšanos.”

Viņa uzskatu dēļ Zinātnieku pat varētu uzskatīt par ateistu, lai gan viņš neizslēdz brīnuma palīdzību brīdī, kad ir Karalis ir briesmās:

„ZINĀTNIĒKS: Es piekritīšu, lai atspēkotu viņa argumentu. Ja tur tiešām ir kāds, kurš klausās mūsu balsis un saprot mūsu valodu; un viņš pievērš uzmanību mūsu lūgšanām, lai ar viņu! Ja ne, mēs neko nezaudēsim.”

Pamatā Zinātnieks tic tikai faktiem un saviem novērojumiem un izjūt nepatiku pret tiem, kas akli tic kaut kam tādām, kas nav pierādīs.

Priesteris ir ticības vīrs, kuru viņa amatā iecēla Karalis šāda iemesla dēļ:

„KARALIS: Pilnīgi neizprotamās lietas, ko viņš saka.”

Priestera ticība dieviem darbojas ar upurēšanu. Viņš uzskata, ka dieviem ir jādod upuris un tad dievi uzklausa viņa lūgšanu, un viņi izvēlēties, vai pieņemt upuri vai nē. Šis jautājums sarežģī Priestera un pārējā galma attiecības, jo viņi vēlas, lai dievi uzklausa lūgšanu bez upura. Priesteris ir šokēts par šādu pavērsienu, jo viņš nevar prasīt, lai dievi strādā par brīvu, kaut arī līdz šim neviens viņa upurus nav pieņēmis. Viņš uzskata, ka nevar dieviem uzstādīt savus noteikumus, un uzskata par savas ticības apliecinājumu, ka dievi viņam reiz pēc lūgšanas sūtīja mākonī, kas iznīcināja skudras, kuras gatavojās Priesteri nogalināt.

Priesterim ir saasinātas attiecības ar Zinātnieku, kurš apšaubā viņa ticību un dievus, tādēļ Priesteris uzskata viņu par zaimotāju. Priesteris ir vīlies arī pārējā karalistē, jo citi tarakāni mēdz noliegt dievus, taču Karalis un Karaliene ir starp galvenajiem ticīgajiem. Brīdī, kad Karalis ir briesmās un Karaliene lūdz viņa palīdzību, Priesteris vēl glabā aizvainojumu pret Zinātnieku un izmanto situāciju, lai to izrādītu:

„PRIESTERIS: Vai tad šis Zinātnieks neteica, ka debesīs neeksistē neviens, kas mūs klausās?!”

Kad Ministrs un Karaliene pārlicina Zinātnieku lūgt kopā ar viņiem, Priesteris cenšas no šīs situācijas iegūt visu iespējamo, tajā skaitā Zinātnieka atvainošanos, kas neizdodas. Priesteris nav ar to apmierināts un nolemj vispār izslēgt Zinātnieku no lūgšanas:

„PRIESTERIS: Es negribu tavu balsi starp mums. Pietiek ar vienu šaubīgu balsi, lai tā samaitātu pārējās balsis.”

Zinātnieks norāda, ka viņa balss būs adresēta dieviem, nevis Priesterim, un, Ministram to apstiprinot, Priesteris padodas un ļauj lūgt arī Zinātniekam.

## Valoda

Lugas pirmā akta valoda ir ātra un veikli vērpta teikumos, piemērota akta ātrajam solim, jo tā darbība norisinās vienas tarakānu dienas laikā. Karaļa un Karalienes dialogs sākas ar izsaukuma un jautājuma teikumiem, kas atspoguļo viņu strīdu, un ir pildīts ar sarkasmu no Karalienes puses, brīžiem atgādinot komēdijas dialogus, nevis traģēdiju:

„KARALIENE: Es esmu karaliene. Neaizmirsti, ka es esmu karaliene!

KARALIS: Un es esmu karalis!”

Arī dialogā izmantotajos vārdos parādās Karalienes uzskatītais pārākums pār Karali, kur Karalis viņas izteikumu dēļ tiek padarīts muļķīgāks, kamēr viņa viņu apšaubā:

„KARALIS: Un manu autoritāti. Tu vienmēr centies samazināt manu autoritāti.

KARALIENE: Tavu autoritāti? Tavu autoritāti pār ko? Katrā ziņā ne jau pār mani. Tu nekādā gadījumā neesi labāks par mani. Tu neapgādā mani ar ēdienu vai ar dzērienu. Vai tu kaut reizi esi pabarojis mani? Es baroju pati sevi. Tāpat kā tu baro pats sevi. Vai tu slēpsi to?”

Kopīgās iezīmes viņu abu teiktajā parādās, kad viņi runā par savu izskatu – ar apmierinājumu un pārspīlētu lepnumu:

„KARALIENE: Viņas mums ir ilgstošs drauds. Tāda karaliene kā es manā pozīcijā ar manu skaistumu un manu eleganci, un greznumu, ir ieslodzīta katrā savā solī un trīc bailēs(..)”

„KARALIS: Atklāju ko tādu, kas pārsteidza un sajūsmināja mani pašu.

KARALIENE: Nomāktību.

KARALIS: Drīzāk apbrīnu.

KARALIENE: Apbrīnu par ko?

KARALIS: Par manu ūsu garumu.”

Ministra runā tiek parādīta viņa nepacietība ar skudrām vai arī viņa bēdas par dēla nāvi, prasmīgi izmantojot vārdus:

„MINISTRS: Viņš tika paņemts savā jaunībā! Miris savas dzīves pavasarī. Nogalināts... Nogalināts...”

Ministrs pēc savas būtības ir veikls ar vārdiem – viņš labi zina, ko teikt katrā gadījumā, lai nomierinātu pārējos tarakānus, bet attiecībā uz savu dalību veikli izmanto savu dvēseles stāvokli, lai neiesaistītos lietās, kurās negrib:

„MINISTRS: Es negribu nostādīt jūs šajā dilemmā mana dēla dēļ.”

Runājot par viņa dēla nāvi, Ministra bēdas un mīlestība tiek parādīta, liekot Ministram nokļīst no tēmas – tā vietā, lai izstāstītu, kas notika, viņš sāk attaisnot dēla rīcību, dodoties

bīstamā pastaigā, izmantojot pozitīvi apstiprinošus apzīmētājus (nevainīga pastaiga, neizsakāmi nopietns).

Zinātnieks savā runā izmanto zinātniskus vārdus (fenomens, definīcija, fakts, pierādījums, viedoklis) kā savas runas galvenos punktus. Ja viņam nav atbildes uz kādu jautājumu, tad viņš tos neatzīs kā savu nezināšanu, bet kā vēl zinātnei nezināmu informāciju:

„ZINĀTNIEKS: Šo lietu nav iespējams paredzēt. Zinātne vēl nav nonākusi pie izskaidrojuma.”

Zinātnieka runa ir pildīta faktiem un konkrētiem izskaidrojumiem uz uzdotajiem jautājumiem bez pārspīlētas tēlainības, kurus sāk izmantot, aprakstot kādu notikumu vai eksperimentu, kurā viņš ir ieinteresēts.

Priesteris savā runā veiksmīgi izmanto vārdus, lai parādītu dievu spēkus un savu spēju tikai lūgties pēc viņu palīdzības. Runājot par savas ticības pierādījumu, viņš prasmīgi izmanto apzīmējumus, lai aprakstītu situācijas bezcerību:

„PRIESTERIS: Vienreiz, kad es gulēju slims un redzēju tuvojamies skudru armijas. Es biju pārliecināts, ka tikšu iznīcināts. Un es vērsos pie dieviem ar lūgšanu, kas nāca no manas sirds dziļumiem. Un pēkšņi redzēju tādu kā lielu mākonī tumšā krāsā, pilnu ar ūdeni, tas nāca lejā no debesīm un metās lejā skudru armijās, un noslaucīja viņas no zemes virsas.”

Lūgšanu laikā Priestera izteikumi ir robežojas ar teatrālumu un daudz tiek izmantotas izsaukuma zīmes.

„PRIESTERIS: Lūdzam! Paceliet savas rokas kopā ar mani! Ak, dievi!”

### **Tarakānu sociālā dinamika**

Tarakānu sociālā dinamika ir vienlīdzīga cilvēku sabiedrības dinamikai.

Tavfiks Al Hakīms lugas 1. cēlienā izmantos tarakānus kā simbolus cilvēkiem. Lugas nav par tarakāniem, bet par cilvēkiem, tādiem, kas pēc autora uzskatiem veido Ēģiptes sabiedrību.<sup>20</sup> Tarakānu īpašības un rīcības ir cilvēciskas, viņiem ir uzskati par politiku, reliģiju, sabiedrības struktūru, ekonomiku un zinātņi. Tarakānu pati būtība ir līdzīga cilvēkiem. Iedomība, zinātkāre, bailes, naidis un mīlestība – visas emocijas un īpašības, kas piemīt cilvēkiem, piemīt arī šiem tarakāniem.

Lugas „Tarakāna liktenis” 1. cēliena darbība risinās tarakānu karaļvalstī, kas ir monarhija.

Hierarhijas sistēma eksistē cilvēku, dzīvnieku un kukaiņu pasaulē, bet monarhijas iekārta ir cilvēku radīta. Lugā tarakāni dzīvo pašu radītā monarhijā, kuru radīja Karalis, kas sevi iecēla

---

<sup>20</sup> Hutchins, W. M., *Tawfiq Al-Hakim: A Reader's Guide*, „Lynne Rienner Publishers, Inc.”, 2003., p.267.

amatā savu ūsu garuma dēļ, uzskatīdams to par īpašu talantu, – tas būtu pielīdzināms cilvēku veidotai monarhijai, kur Karalis sevi ieceļ vai tiek izvēlēts sev piemītošu īpašu spēju dēļ. Tarakānu Karalis netika izvēlēts, bet pārējie tarakāni atļāva viņam par tādu kļūt, ja tas viņiem neko nemaksās. Tarakānu monarhijai ir savs galms, kas sevi ir paši iecēlušī, un Karalis viņus apstiprināja, un galms ir cilvēku veidojums – dzīvniekiem un kukaiņiem nav organizētas valdības sistēmas. Ir bara vai stropa līderis/karalis/karaliene, bet monarhija ir sarežģītāka valdības sistēma. Drīzāk tarakānu valdībai kā kukaiņiem vajadzētu būt tādai, kāda tā bija, pirms Karalis iecēla sevi šajā amatā:

„MINISTRS: Pirms jums, Jūsu Majestāte, mēs dzīvojām primitīva barbarisma laikā! Mums nebija ne karaļa, ne ministra. Un tad nāci tu, lai kāptu tronī ar savu sapratni par struktūru un savu pamatoto domāšanu.”

Tarakāniem piemītošā zinātkāre, kas noved pie zinātniskiem pētījumiem, arī ir cilvēkiem raksturīga parādība. Kā Zinātnieks saka:

„ZINĀTNIEKS: Skudrai, piemēram, svarīgākais ir viņas ēdiens, kamēr mums vissvarīgākais pār to ir šīs zināšanas.

KARALIENE: Zināšanas?!

ZINĀTNIEKS: Dabiski. Šīs garās ūsas, kas mums ir, mēs tās nelietojam tikai, lai pieskartos ēdienam. Drīzāk mūsu dzīvē ir daudzas lietas, kam mēs ar tām pieskaramies, un tās nav ēdamas. Lai izpētītu to dabu un atklātu to patiesību.”

Zinātkāre un pētījumi vairāk iederas cilvēku dzīvē. Dzīvnieki un kukaiņi arī visu izpēta un tad instinktīvi attiecīgi reakcijām rīkojas, īpaši par to nedomājot. Iegūtās zināšanas kļūst par instinktu. Tomēr cilvēki pētī un eksperimentē ar jau iepazītām lietām aizvien vairāk un vairāk, cenšoties rast ko jaunu. Tādējādi mīlestība pret zināšanām, vēlēšanās zināt ir cilvēkiem raksturīga īpašība, kamēr dzīvniekiem darbojas instinkts.

Dzīvnieku un kukaiņu pasaulē vīriešu un sieviešu kārtas pārstāvjiem ir iedalīta katram sava loma un viņi dzīvo savas lomas robežās. Tāpēc Karalienes pastāvīgā vēlme pierādīt, ka viņa ir vienlīdzīga Karalim, mēģinājumi apšaubīt viņa lēmumus un uzskats, ka viņa ir spēcīgāka par Karali, ir ārpus normas parādība kukaiņu pasaulē. Tas piederas cilvēku pasaulei. Karalieni varētu pat uzskatīt par „vieglu” feministi, kuras tēlu Tavfīks Al Hakīms izmantojis, lai atspoguļotu sievietes uzskatus 1966. gadā<sup>21</sup>. Tiek uzskatīts, ka šī ir viena no lugām, kurā Tavfīks Al Hakīms

---

<sup>21</sup> 1966. gads – lugas „Tarakāna liktenis” publicēšanas gads.

pauž savu negatīvo attieksmi pret sievietēm,<sup>22</sup> padarot Karalieni par iedomīgu, vieglprātīgu un spontānu tēlu, kas jautas visās iespējamajās problēmās un apšaubā gandrīz katru sava vīra darbību. Tomēr nevar noliegt, ka Karalis ir iedomīgs muļķis, kas vairāk priecājas par savu titulu, nevis pienākumiem, ko šis tituls viņam uzliek, un Karaliene cenšas viņam palīdzēt, labot viņa kļūdas, vai arī neļauj pieļaut muļķības.

Vēl viena cilvēkiem raksturīga pazīme ir reliģija. Reliģija skaitās augstāku būtņu ideja, un nav atklāts, ka kāds dzīvnieks vai kukainis lūgtu dievus. Reliģija ir cilvēku radīta – mēģinājums izskaidrot notiekošā secību un iemeslu ar kādas augstākas būtnes kontroles palīdzību, lai varētu saprast, kāpēc viss notiek, kā notiek, kāpēc nākas ciest un no kā cilvēki ir cēlušies. Kā radās pasaule, vai kāds zina, kas norisināsies nākotnē, un kas notiek pēc nāves? Reliģija ir cilvēku radīta, un tas ir neticami, ka parasti tarakāni skaitītu lūgšanas dieviem ar vai bez upuru palīdzības.

Tomēr galvenais pierādījums, ka tarakāni šajā lugā ir cilvēku atspoguļojums, ir Zinātnieka paustais uzskats:

„ZINĀTNIĒKS: Nē. Mēs esam pārākie radījumi uz zemes.”

Šis uzskats ir pilnīgs cilvēku raksturojums. Neviens cits radījums uz Zemes nav iedomājies sevi par pārāku par visiem esam un tādēļ pārņēmis visu pasauli savās rokās, neviens neuzskata, ka viss kalpo viņam, un nav nostādījis sevi dzīvības un barības ķēdes pašā augšgalā. Tikai cilvēks iedomājas, ka citas radības ir zemākas kārtas nekā viņš, un tādēļ tās drīkst izmantot, kā pašam tīk, un nogalināt pēc vajadzības, prieka pēc vai vienkārši tāpēc, ka traucē. Cilvēks vienmēr sevi ir uzskatījis par pārāku, pētījis visu, ko varējis, lai atklātu ko jaunu, pat ja šis atklājums var novest pie visas pasaules iznīcināšanas.

Cilvēkos jau kopš bērnības ir ieaudzināta pārākuma sajūta pār visu. Cilvēkiem ir līdzvērtīgi cilvēki, un pārējās sugas ir zemākas kārtas pārstāvji. Viņu pārākuma uzskatam gan ir iemesls – cilvēks ir visvairāk evolucionējusies būtne, kas ir pārņēmusi savā varā pasauli un to pārveidojusi. Arī es esmu šī ieaudzinātā pārākuma piemērs, cenšoties izskaidrot to, kas tarakāniem ir piemērots un kas ir cilvēkiem raksturīgs. Ciktāl tas ir cilvēkiem zināms, tarakāni ir daudz zemāka suga, kas nerunā, tāpēc zināšanas par tiem ir tikai tik daudz, cik iegūts ar novērojumiem. Varbūt cilvēkiem liekas, ka tarakāni nerunā, tāpat kā tarakāniem liekas, ka skudras nerunā:

„KARALIS: Tomēr mēs nedzirdam neko. Tās grupas iet cietumnieku klusumā.

---

<sup>22</sup> Rooke, T. Tawfiq Al-Hakim: A Reader's Guide Review, *Middle Eastern Literatures*, 2008., Vol. 11, Issue 1., p. 116 – 118.

ZINĀTNIĒKS: Tiešām. Mēs neko no viņām nedzirdam, jo viņas ir tik sīki radījumi. Tomēr kas zina? Varbūt viņu balsis ir apdullinošas.

KARALIS: Un varbūt viņām ir valoda.

ZINĀTNIĒKS: Un varbūt viņas dziedāja?”

## NOBEIGUMS

Šajā darbā es veicu Tavfīka Al Hakīma lugas „Tarakāna liktenis” 1.cēliena tulkojumu un analīzi. Rakstot šo darbu, es pārsvarā strādāju ar lugas tekstu oriģinālvalodā, kas tika tulkots, izmantojot vārdnīcas palīdzību, un šis tulkojums tika tulkots, pieturoties pēc iespējas precīzāk pie oriģināla, un izmaiņas tika veiktas tikai, lai piemērotu tekstu latviešu valodas īpatnībām un noteikumiem. Veicot analīzi, tika izmantoti veiktā tulkojuma citāti. Darbs sastāv no divām galvenajām daļām: tulkojuma un analīzes.

Ievadā es izklāstīju savu mērķi, rakstot šo darbu, iepazīstināt ar vienu no izcilākajiem 20.gs. arābu rakstniekiem Tavfīku Al Hakīmu – dramaturgu un filozofu, kurš tiek uzskatīts par arābu drāmas pamatlicēju un dibinātāju. Šajā darba daļā tika iekļauts arī neliels pārskats par Tavfīka Al Hakīma dzīvi un darbiem, kā arī viņa rakstības stilu, valodu un izmantotajām tēmām, lai radītu priekšstatu par viņa daiļradi, dzīvi un idejām, kas iespaidoja viņa sarakstītos darbus.

Pirmās galvenās daļas ievadā īsumā iepazīstinu ar lugas „Tarakāna liktenis” sižetu un galvenajiem varoņiem.

Pirmajā no darba galvenajām daļām ir mans veiktais lugas „Tarakāna liktenis” 1.cēliena tulkojums saistītā tekstā bez pārtraukumiem, kā tas ir oriģinālvalodā, lai atvieglotu lasīšanu un padarītu vieglāku iepazīstināšanu ar tekstu. Tulkojums tika veikts, izmantojot vārdnīcas palīdzību, lai tas būtu pēc iespējas precīzāks un netiktu pazaudētas autora izteiktās idejas. Oriģināltekstā Tavfīks Al Hakīms nav rakstījis klasiskajā arābu valodā, bet arābu valodā ar Ēģiptes dialekta iezīmēm, tādējādi daži vārdi savā rakstībā atšķīrās no to rakstības klasiskajā arābu valodā.

Veicot tulkojumu, es vispirms tulkoju no arābu valodas teikumus pēc iespējas precīzāk vārds vārdā, izmaiņas veicot tikai tad, ja attiecīgais vārds vai izteiciens nebija iztulkojams latviešu valodā. Tādos gadījumos es piemeklēju pēc iespējas līdzīgākus vārdus un izteicienus latviešu valodā, kas atbilstu autora izteiktajai idejai. Pēc tam viss iztulkotais tika pārveidots atbilstoši latviešu gramatikas īpatnībām un teikumu struktūrai, nezaudējot Tavfīka Al Hakīma izteiktās idejas un domas oriģinālvalodā, bet piemērojot tās latviešu teksta struktūrai. Rakstot tulkojumu atbilstoši latviešu valodas prasībām, es centos nezaudēt autora veidoto vārdu un teikumu ritmu, kas veido lugas dialogus un paužu varoņu emocijas, bet pārnest to latviešu valodā, veidojot ritmu ar vārdiem latviešu valodā, kā arī saglabāt attiecīgās emocijas, kas tika paustas ar

attiecīgi teikumā savirknētiem un izmantotiem vārdiem, tādējādi saglabājot tulkojumu pēc iespējas tuvāk atbilstošu oriģinālajam tekstam.

Galīgo tulkojumu, kāds tas ir redzams šajā darbā, es salīdzināju ar Deniss Džonsona-Deivisa tulkojumu angļu valodā, lai pārlicinātos, ka uztvēru tekstu tāpat kā citi tulkotāji. Idejas saskanēja – atšķirības bija tikai vārdu pielietojumā vai teikumu struktūrā. Džonsons-Deiviss savā tulkojumā ir papildinājis Tavfīka Al Hakīma rakstīto ar krāšņākiem epitetiem, vai arī kādu ideju rakstījis citādiem vārdiem. Viņa angļu valodas tulkojumā ir arī vairāk pievienotu remarku, lai vēl skaidrāk pasvītrotu varoņu emocijas. Atšķirībā no viņa es savā tulkojumā vairāk pieturējos pie darba oriģinālvalodā, pēc iespējas vairāk centos pārnest tekstu gandrīz identiskā tulkojumā no arābu valodas latviešu valodā, un emocijas parādīt ar vārdiem ritmiskā dialogā.

Darba otrā galvenā daļa sastāv no lugas „Tarakāna liktenis” 1.cēliena literārās analīzes. Analizējot es mēģināju izskaidrot, kāda ir lugas uzbūve, kā ir pielietotas remarkas, lai izskaidrotu notiekošo, kāda veida valodā runā galvenie tēli un kā attīstās cēliena darbība no sarežģījuma un kāpinājuma līdz kulminācijai. Analīzē es raksturoju arī 1.cēliena galveno varoņu savstarpējās attiecības un konfliktus, kā atbalsta punktus izmantojot dialogu fragmentus no mana veiktā tulkojuma latviešu valodā, pamatojot izteiktos novērojumus ar attiecīgu citātu no 1.cēliena tulkojuma.

Analīzes mērķis ir sīkāk izskaidrot lugas galvenos varoņus un to attiecības, lai sīkāk varētu iepazīties ar lugas 1.cēlienu un to pilnībā saprast, kā arī saprast Tavfīka Al Hakīma veiksmīgi pielietoto valodu, lai raksturotu cēliena tēlus dialogā bez pārmērīga remarku pielietojuma.

Analīzē pierādīju arī izvirzīto hipotēzi, ka tarakāni ir simbols cilvēkiem, to sociālā dinamika ir vienlīdzīga cilvēku sociālajai dinamikai. Izdaru secinājumus, kāpēc tas tā ir – 1.cēliņa tarakānu sabiedrība ir balstīta uz cilvēku sabiedrību veidojošiem pamatprincipiem, tādiem kā politiskā sistēma: monarhija, kas ir tikai cilvēku pasaulē sastopama iekārta – dzīvnieku, kukaiņu valstī ir hierarhija, bet ne vesela politiska sistēma, reliģija, kas ir cilvēku veidojums, mēģinājums izskaidrot, kāpēc mēs šeit esam, kā radās pasaule un kas kontrolē mūsu likteni, kā arī ticība augstākam spēkam, pie kura var vērsties šaubu gadījumā un kad ir vajadzīgs atbalsts un apstiprinājums, ka visam, kas notiek, ir savs iemesls. Cilvēku sabiedrības pazīmes, kas sastopamas šajā cēlienā, ir arī dzimumu cīņa par vienlīdzību, kas ir vērojama Karaļa un Karalienes attiecībās, kur Karalis uzskata, ka ir pārāks, bet Karaliene uzskata, ka viņi kā Karalis un Karaliene ir savā situācijā līdzvērtīgi. Karaliene pat uzskata sevi par pārāku, raksturā stiprāku, jo Karalis ir pārāk vājš – Karaliene virza Karali, lai viņš pildītu savus pienākumus un nepieļautu muļķīgas kļūdas. Arī tieksme uz zinātkāri, kas noved pie eksperimentiem un pētījumiem, ir

cilvēkiem raksturīga īpašība, kas noved pie augstākas evolūcijas. Dzīvnieku un kukaiņu pasaulē, kad kaut kas ir iepazīts, tas kļūst par instinktu, nevis tiek pētīts aizvien tālāk un tālāk, veikti eksperimenti, lai iegūtu ko citu. Tomēr galvenā pazīme, ka tarakāni šajā lugā kalpo kā simbols cilvēkiem, ir uzskats, ka viņi ir vispārākā suga uz pasaules, kas ir cilvēkiem visvairāk raksturīgā īpašība. Šis pārākuma uzskats ir cilvēkiem ieaudzināts, jau kopš bērnības, tas ir viņu asinīs, un cilvēki ir vienīgā suga, kam piemīt šī īpašība. Izdarītos secinājumus pamatoju ar fragmentiem no lugas „Tarakāna liktenis” 1.cēliena.

Galvenie mērķi, rakstot šo darbu, bija pierādīt, ka 1.cēlienā tarakāni kalpo kā simbols cilvēkiem un to sociālā dinamika ir vienlīdzīga cilvēku sociālajai dinamikai, kā arī iepazīstināt ar Tavfīku Al Hakīmu, arābu drāmas pamatlicēju un vienu 20.gs. spožākajiem Ēģiptes un visas arābu pasaules rakstniekiem, un vienu no viņa populārākajām lugām „Tarakāna liktenis”, jo latviešu valodā par šo rakstnieku ir ļoti maz vai nav nekādas informācijas, bet arābu pasaulē viņš ir viens no slavenākajiem arābu rakstniekiem, tāpēc ar viņa darbiem būtu jāiepazīstas katram, kas mācās arābu valodu vai interesējas par arābu literatūru.

Šī tēma par Tavfīku Al Hakīmu ir ļoti plaša, un par viņu un viņa darbiem ir iespējams veikt daudz plašākus pētījumus, pievērsties ne tikai viņa lugām, bet arī novelēm un filozofijai.

Arī lugu „Tarakāna liktenis” ir iespējams pētīt vēl vairāk, jo lugā ir trīs cēlieni, bet šajā darbā ir apskatīts tikai pirmais. Ir iespējams salīdzināt pirmā cēliena galvenos varoņus – tarakānus - ar otrā un trešā cēliena galvenajiem varoņiem – cilvēkiem, salīdzināt to savstarpējās attiecības un konfliktus savas sugas pārstāvju starpā, kā arī veikt otrā un trešā cēliena tulkojumu no arābu valodas latviešu valodā.

## IZMANTOTĀ LITERATŪRA UN AVOTI

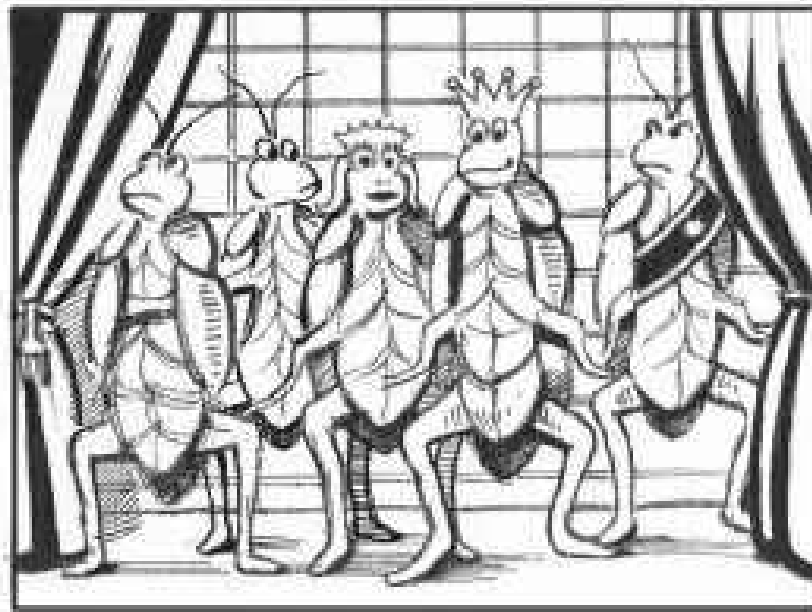
1. A Century's Judgement, *Al-Ahram Weekly On-line*, 1998., 8.-14. oktobris, Nr. 398, 02.03.2009.
2. **Mahfouz, N.**, Playing with narrative style, *Al-Ahram Weekly On-line*, 1998., 8.-14. oktobris, Nr. 398, 02.03.2009.
3. **Maleh, G.**, *The World Encyclopedia of Contemporary Theatre, Volume 4: The Arab World*. Routledge, 1999., 324.p.
4. **Al – Hakim, T.** *Plays, Prefaces and Postscripts of Tawfiq Al-Hakim: Vol.1, Theatre of the Mind.*, Theatre of Hutchins, W. M.(tulkojis). Three Continents Pr, 1981., 304 p.
5. **Al-Hakim, T.** *At-Ta'aduliya*. Maktaba Al-Adab, 1955, **In:** *Plays, Prefaces and Postscripts of Tawfiq Al-Hakim: Vol.1, Theatre of the Mind*, Hutchins, W. M.(tulkojis), Three Continents Pr, 1981., p. 5.
6. **Al-Hakim, T.** *Reply to the Comments of A. De Marignac on the French Translation of King Oedipus.* **In:** *Plays, Prefaces and Postscripts of Tawfiq Al-Hakim: Vol.1, Theatre of the Mind*, Hutchins, W. M.(tulkojis), Three Continents Pr, 1981. p.291-294.
7. **Khoury, J. M.** Al-Hakīm's Equilibrium Under the Microscope. A Study in Al-Hakīm's Philosophy Through His Plays, *Arabica*, 2007., Vol. 54, No. 2. p.189 – 219.
8. **Al-Hakim, T.** *Masrah Al-Mujtama.* „Maktaba Al-Adab”, 1950, **In:** *Plays, Prefaces and Postscripts of Tawfiq Al-Hakim: Vol.1, Theatre of the Mind*, Hutchins, W. M.(tulkojis), Three Continents Pr, 1981., p. 11.
9. **Suleiman, Y.**, *The Arabic Language and National Identity: Study in Ideology*. Edingburgh University Press, 2003., 280.p.
10. **Johnson-Davies, D.**, *Fate of a Cokroach and Other Plays*, Lynne Rienner Publishers, Inc., 1996., 184 p.
11. **Badawi, M. M.**, *Modern Arabic Drama in Egypt*. Cambridge University Press, 1988., 246 p.
12. **Al-Hakim, T.**, *Masīr Sarsār*, Maktabatu Misru, 1966., 192 p.
13. **Rooke, T.** Tawfiq Al-Hakim: A Reader's Guide Review, *Middle Eastern Literatures*, 2008., Vol. 11, Issue 1., p. 116 – 118.
14. **Faiq, S.**, *Cultural Encounters in Translation from Arabic*. Multilingual Matters Limited, 2004., 150 p.

15. **Awde, N., Smith, K.**, *Arabic Dictionary Arabic – English English-Arabic*, Bennett & Bloom, 2004., 440 p.
16. **Auziņa, I.**, *Teksta analīze vidusskolā*, Zvaigzne ABC, 2007., 102 p.
17. **El-Enany, R.**, Tawfīq Al-Hakīm and the West: A New Assessment of the Relationship, *British Journal of Middle Eastern Studies*, 2000., No.27, p. 165 – 175.
18. **Allen, R.**, *Introduction to Arabic Literature*, Cambridge University Press, 2000., 285 p.
19. **Hutchins, W. M.**, *Tawfīq Al-Hakim: A Reader's Guide*, Lynne Rienner Publishers, Inc., 2003., 267 p.
20. **Goldschmidt Jr., A.**, *A Brief History of Egypt*, Facts on File, Inc., 2008., 294 p.
21. **Amine, K.**, Theatre in the Arab World: A Difficult Birth, *Theatre Research International*, 2006., Vol. 31, No. 2, p. 145 – 162.
22. **Woidich, M.**, *Approaches to Arabic Dialects : Collection of Articles Presented to Manfred Woidich on the Occasion of His Sixtieth Birthday*, Brill, N.H.E.J., N.V. Koninklijke, Boekhandel en Drukkerij, 2003., 417 p.
23. McDonnell Twair, P., Cultures and Cockroaches *Saudi Aramo World*, 1993., Vol. 44, No.4, p. 30 – 31.
24. *Artword Theatre* [Tiešsaite]. Pieejams internetā:  
[http://www.artword.net/website/Theatre/2004-2005/Fate\\_of\\_a\\_Cockroach.htm](http://www.artword.net/website/Theatre/2004-2005/Fate_of_a_Cockroach.htm)  
 03.01.2009.
25. *Al-Bab* [Tiešsaite]. Pieejams: <http://www.al-bab.com/arab/literature/hakim.htm>  
 15.02.2009.

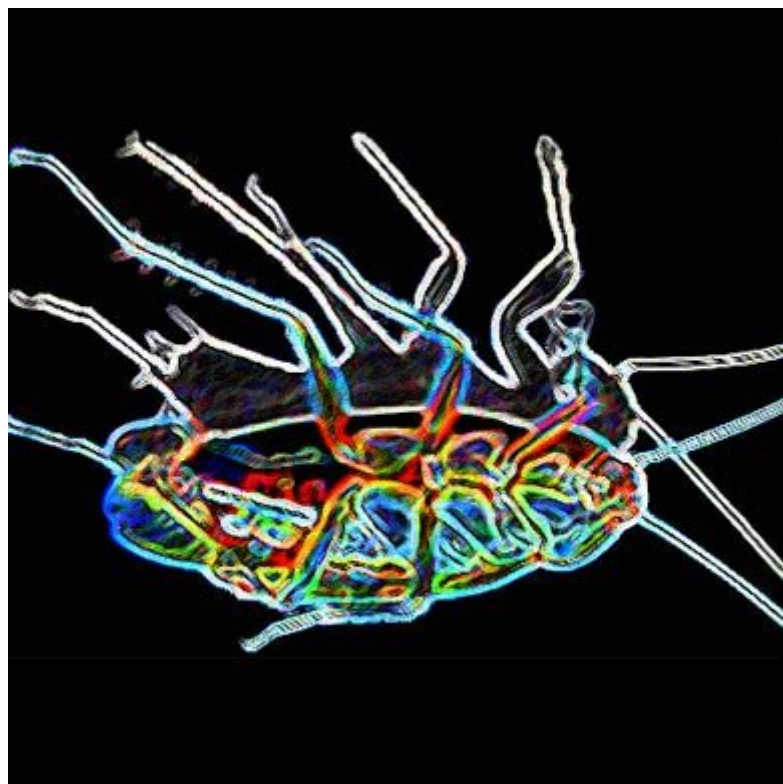
## PIELIKUMI



*7.1 att.. Tawfiks Al Hakīms (1898 – 1987)*



7.2 att.. Attēls no lugas „Tarakāna liktenis” uzveduma afišas Artvordas teātrī, Toronto.



7.3. att. Lugas „Tarakāna liktenis” uzveduma afiša no Capital Fringe Festival 2007

